

Dr. sc. Zlata Đurđević*

PРАВНА ПРИРОДА, ПРАВНИ ОКВИР I SVRHA JAMSTVA U KAZNENOM POSTUPKU: MOGU LI PREŽIVJETI ODLUKU USTAVNOG SUDA RH U-III-1451/2015 O UKIDANJU ISTRAŽNOG ZATVORA ZA GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA I VRAĆANJU JAMČEVINE NJEGOVA BRANITELJA?***

*Pritvorenik se, uz zakonsko jamstvo, može pustiti da se brani sa slobode
čl. 25. st. 3. Ustava RH*

Rad se bavi kaznenoprocесnim institutom jamstva istražujući temeljna obilježja njegova razvoja u kontinentalnim i anglo-američkim sustavima, njegovu pravnu prirodu te pretpostavke za određivanje i propast jamstva. Opisuju se minimalni standardi njegove primjene prema Europskom sudu za ljudska prava kao i garancije koje je u odnosu na određivanje i propast jamstva izgradio taj sud. Nakon prvog općeg dijela prelazi se na mjere istražnog zatvora i jamstva u kaznenom postupku protiv M. B. kroz analizu razloga kojima je Županijski sud u Zagrebu obrazložio svoje odluke te kroz komentar odluke Ustavnog suda RH kojom je ukinuo ponovno određeni istražni zatvor gradonačelniku Grada Zagreba M. B. te odredio vraćanje propale jamčevine njegova branitelja M. H. U radu se utvrđuje da je odluka Ustavnog suda arbitrarna jer je netočno utvrdio činjenične i pravne osnove za ponovno određivanje istražnog zatvora i propast jamstva navedene u odluci Županijskog suda te pogrešno nametnuo ustavni kriterij za postojanje opasnosti od ponavljanja djela kao jedini relevantni kriterij za propast jamstva određenog kao zamjenu za istražni zatvor zbog ometanja kaznenog postupka i ponavljanja djela. Zaključuje se da je Ustavni sud osporio legitimnost mjere jamstva u kaznenom postupku i učinio je neučinkovitim mjerom kojom se više ne može ostvariti ista svrha kao istražnim zatvorom zbog postojanja koluzijske i iteracijske opasnosti.

* Dr. sc. Zlata Đurđević, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

** Rad je napisan u okviru znanstvenoistraživačkog projekta Pravnog fakulteta u Zagrebu "Novi hrvatski pravni sustav".

1. UVOD

Ustavni sud Republike Hrvatske donio je 9. travnja 2015. odluku br. U-III-1451/2015, kojom je ukinuo istražni zatvor za gradonačelnika Grada Zagreba M. B. te je vratio jamčevinu u iznosu od 15 milijuna kuna uplaćenu od strane njegova branitelja M. H. iz državnog proračuna na depozitni račun Županijskog suda u Zagrebu. Odluka se temelji na pravnom stajalištu Ustavnog suda RH da počinjenje tri nova kaznena djela s ciljem otežavanja dokazivanja i ometanja istrage od strane okrivljenika, kojem je određen istražni zatvor zbog opasnosti od ometanja istrage i ponavljanja kaznenog djela, ne može biti ustavnopravno prihvatljiv razlog za vraćanje u istražni zatvor ni za oduzimanje jamstva jer se ne radi o ponavljanju istog ili istovrsnog kaznenog djela koje se osobi stavlja na teret (§ 37. odluke).

Kako će u nastavku biti pokazano, ta odluka Ustavnog suda nije utemeljena na propisima Zakona o kaznenom postupku, judikaturi Europskog suda za ljudska prava, na postojećoj sudskoj praksi u kaznenim postupcima te ranijoj ustavnosudskoj praksi ni na razlozima navedenima u ukinutim rješenjima Županijskog suda u Zagrebu od 10. i 18. ožujka 2015. Da bi došao do takvog rješenja da pritvorenik koji je pušten da se brani sa slobode uz jamstvo pod uvjetima da ne ometa kazneni postupak i ne čini nova kaznena djela ni počinjenjem triju novih kaznenih djela usmjerenih na opstrukciju istrage ne krši uvjete jamstva, Ustavni sud RH donio je “arbitrarne i očigledno nerazumne”¹ zaključke.

Neće biti jednostavno rasklupčati, odnosno razmrsiti klupko pravnih načela i propisa sadržanih u odluci Ustavnog suda, čija primjena pod krinkom zaštite prava pojedinca od neosnovanog pritvaranja *de facto* znači suženje mogućnosti zamjene istražnog zatvora jamstvom te širom otvara vrata ukidanju zakonskog jamstva zbog koluzijske i iteracijske opasnosti. Zbog nedostatka literature i stručne rasprave o kaznenoprocесnom institutu jamstva u Hrvatskoj, složenosti problematike, miješanja osnova za određivanje mjere istražnog zatvora i mjere jamstva te izostavljanja relevantnih dijelova ukinutih rješenja Županijskog suda u odluci Ustavnog suda, bilo je nužno prije komentara odluke prvo opisati razvoj, pravnu prirodu, svrhu i pretpostavke kaznenopravnog instituta jamstva uopće, u Hrvatskoj, u kontinentalnim i anglo-američkim kaznenopravnim sustavima (2. poglavlje) te nakon toga prijeći na analizu rele-

¹ Europski sud za ljudska prava postavio je standard “arbitrarne ili očigledno nerazumne” odluke domaćih sudova kao prag kada se on može miješati, odnosno osporavati njihovu sukladnost s Konvencijom. V. npr. *Ajdarić v. Hrvatska*, 13. prosinca 2011. § 32., prema Krapac, Davor / Đurđević, Zlata / Ivičević Karas, Elizabeta / Bonačić, Marin / Burić, Zoran (2013), *Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

vantnih sudskih odluka *in casu*, koja obuhvaća prikaz razloga zbog kojih je Županijski sud ponovno odredio istražni zatvor i naplatio jamstvo (3. poglavlje) te komentar sadržaja i osnovanosti odluke Ustavnog suda (4. poglavlje).

Postupak određivanja jamstva okrivljeniku M. B. po svojim karakteristikama predstavljao je test poštivanja jednakosti građana i vladavine prava u Republici Hrvatskoj neovisno o njihovoj političkoj, društvenoj i financijskoj moći. Radi se o kaznenom postupku protiv aktualnog gradonačelnika glavnog grada Republike Hrvatske; o kaznenom postupku u kojem je branitelj okrivljenika odvjetnik M. H., bivši predsjednik Hrvatske odvjetničke komore i vlasnik *Europapress Holdinga* (EPH), vodeće medijske kuće u Hrvatskoj; o kaznenom postupku u kojem je branitelj M. H. za svojeg klijenta položio jamčevinu u iznosu od 15 milijuna kuna; o kaznenom postupku u kojem je određen najviši iznos jamčevine nekom osumnjičeniku u Republici Hrvatskoj od kada se primjenjuje institut jamstva kao zamjena za istražni zatvor. Nažalost, na ovom primjeru Hrvatska nije prošla test jednakosti i vladavine prava.

2. POJAM, PRAVNA PRIRODA I PRETPOSTAVKE JAMSTVA U KAZNENOM POSTUPKU

2.1. Temeljna obilježja razvoja jamstva i mjera opreza

Jamstvo (engl. *bail*, njem. *Sicherheitsleistung*, *Kaution*, franc. *cautionnement*, *constituer des sûretés*) mjera je u kaznenom postupku kojom se okrivljenika za kojeg postoje uvjeti za određivanje istražnog zatvora pušta da se brani sa slobode uz uvjet davanja određene jamčevine. Jamstvo je dugo vremena kroz povijest bilo jedina kaznenoprocena mjera kojom se mogao zamijeniti istražni zatvor. U Engleskoj se smatra da je pravo na jamstvo staro koliko i samo englesko pravo, izričito je priznato od najranijih engleskih pravnih pisaca te je povezano s engleskim srednjovjekovnim sudbenim nalogom za ocjenu zakonitosti uhićenja nazvanim *habeas corpus*, ustanovljenim još u *Magna Carti* iz 1215. godine.² U SAD-u je pravo na jamstvo prvotno preuzeto iz engleskog prava, a nakon Deklaracije neovisnosti iz 1776. godine konstitucionalizirano je kroz Ustav SAD-a³ i zakonima pojedinih država. U kontinentalnoj Europi

² Vogler, Richard (2012), England and Wales, u: Stefano Ruggeri (ur.) *Liberty and Security in Europe*, Göttingen: Universitätsverlag Osnabrück, 89. Međutim, pojedini autori tvrde da je *habeas corpus* i prethodio *Magna Carti*.

³ Tako V. amandman Ustava SAD-a zahtijeva provođenje pravičnog postupka za oduzimanje slobode, VI. amandman omogućuje okrivljeniku da postavi zahtjev za davanje jamstva, a VIII. amandman zabranio je određivanje pretjeranog iznosa jamstva (*excessive bail*).

ustavna zaštita prava na slobodu i prava na jamstvo ustanovljena je tijekom 19. stoljeća nakon građanskih revolucija te u 20. stoljeću.⁴

U drugoj polovici 20. stoljeća dvije pojave obilježile su razvoj prava na slobodu tijekom kaznenog postupka i prava na jamstvo. Prva se odnosi na širenje osnova temeljem kojih se može odbiti, odnosno odobriti jamstvo. Sve do druge polovice prošlog stoljeća jamstvo se određivalo samo sa svrhom osiguranja prisutnosti okrivljenika tijekom kaznenog postupka. U anglo-američkim sustavima jedino legitimno opravdanje za istražni zatvor bila je opasnost od bijega⁵ te se posljedično samo iz tog razloga moglo odbiti jamstvo. Prva sudska odluka kojom se odbija jamstvo zbog sprječavanje počinjenja daljnjih kaznenih djela donesena je u Engleskoj 1950-tih godina.⁶ Iteracijska opasnost kao i utjecaj na svjedoke te opstrukcija postupka ozakonjeni su u Engleskoj kao razlozi za odbijanje jamstva u *The Bail Act* iz 1976. godine, koji je i danas na snazi.⁷ U kontinentalnoj Europi također su u većini država proširene osnove za određivanje jamstva ili neke druge mjere opreza u slučaju postojanja opasnosti od ometanja postupka i ponavljanja djela, iako Europski sud za ljudska prava to nije izričito zahtijevao.⁸

Druga je bitna značajka uvođenje preventivnih mjera ili mjera opreza (engl. *precautionary measures*), kojima se može uz jamstvo ili neovisno od jamstva zamijeniti istražni zatvor. Sve do druge polovice prošlog stoljeća novčano jamstvo bilo je jedina mjera koja se mogla uvjetno ili bezuvjetno izreći pritvoreniku. Od tada dolazi do uspostavljanja brojnih novih nadzornih ovlasti policije, tužiteljstva i sudova nad okrivljenicima u kaznenom postupku kroz mjere opreza, kao što su ograničenje kretanja, obveza javljanja, zabrana kontakata, zabrana obavljanja poslovnih aktivnosti, podvrgavanje terapiji ili liječenju, sve do obveze nošenja elektroničkih narukvica i drugih mjera elektroničkog nadzora. Ti se procesi ocjenjuju s negativne strane kao suženje prostora osobne slobode, osobito kada se mjere izriču zbog preventivno-sigurnosnih razloga koji nisu

⁴ Jedna je od glavnih razlika između jamstva u civilnim sustavima i sustavima *common law* u tome što u prvima okrivljenik ili njegov jamac daju jamčevinu prije puštanja na slobodu, dok u drugima okrivljenik preuzima pisanu obvezu da će on i njegovi jamci (*sureties*) platiti dug državi u slučaju kršenja uvjeta pod kojima je jamstvo dano. U sustavima *common law* smatra se da se na ovaj način sprječava nejednakost između bogatih i siromašnih. Međutim u tim sustavima jamci imaju velike ovlasti prema okrivljeniku, koje uključuju uhićenje i dovođenje pred sud. V. Daintith, T. C. / Wilkinson, A. B. (1970), *Bail and the Convention: British Reflections on the Wemhoff and Neumeister Cases*, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 18, 326-342, 337-339.

⁵ V. Vrhovni sud SAD, *Stack v. Boyle*, 1951.

⁶ Daintith / Wilkinson, 1970, 336, bilj. 52; Vogler, 2012, 91.

⁷ O ovom Zakonu te o jamstvu u engleskom kaznenom postupku v. Krapac, Davor (1995), II. Puštanje okrivljenika na slobodu uz jamstvo, u: *Engleski kazneni postupak*, Pravni fakultet u Zagrebu, 129-132.

⁸ V. *infra* 2.3.1.b) Europski sud za ljudska prava.

vezani za konkretni kazneni postupak, a s pozitivne strane kao nastojanja redukcije primjene istražnog zatvora, odnosno povećanja broja okrivljenika koji se tijekom kaznenog postupka brane sa slobode.⁹

2.2. Pravna priroda jamstva

Jamstvo je izvorno institut građanskog prava koji je transplantiran u kazneni postupak u svrhu ostvarenja kaznenoprocenih ciljeva. S obzirom na obilježja i posljedice koje ima mjera jamstva u pojedinim pravnim sustavima, postavlja se pitanje je li jamstvo u kaznenom postupku izgubilo svoju civilnu prirodu i postalo isključivo kaznenoprocena mjera ili čak kaznena mjera. Odgovor je negativan te je univerzalno priznato da jamstvo ima dvostruku pravnu narav jer nosi dva šesira, civilni i kazneni.¹⁰

Jamstvo je kaznenoprocena prisilna mjera jer se radi o mjeri kojom se okrivljeniku u kaznenom postupku ograničava sloboda određenim pravilima ponašanja te mu se određuje obveza polaganja novčanog iznosa na račun suda pod prijatnom oduzimanja u slučaju kršenja pravila ponašanja. Međutim, za razliku od drugih prisilnih mjera u kaznenom postupku, tu obvezu sud ne može okrivljeniku prisilno nametnuti. Iako sud ne treba prethodni pristanak okrivljenika da bi odredio visinu jamstva, radi se o ponudi suda pritvoreniku da ga pusti na slobodu uz jamstvo, koja ne može biti realizirana bez njegova pristanka. Iako sud smatra da postoje uvjeti za puštanje okrivljenika na slobodu uz jamstvo te mu određuje jamstvo koje mora odgovarati prvenstveno njegovim imovinskim prilikama,¹¹ ako okrivljenik ne pristane na uvjete jamstva ili ne preda jamčevinu, on ostaje u istražnom zatvoru. O njegovoj samostalnoj i dobrovoljnoj odluci ovisi hoće li dati jamčevinu, odnosno hoće li pristati da netko treći umjesto njega da jamstvo pod uvjetima navedenim u sudskoj odluci o jamstvu. Stoga, iako je jamstvo kaznenoprocena mjera, ono je istovremeno dvostrani ugovor između okrivljenika i suda, odnosno trostrani pravni akt ako jamstvo za okrivljenika daje treća osoba. S obzirom na to da je jedna ugovorna stranka sudac istrage, odnosno sudsko vijeće, dakle državno tijelo, radi se o javnopravnom ugovornom odnosu.¹²

⁹ Npr. v. Ruggeri, Stefano (2012), Comparative analysis of pre-trial precautionary measures in criminal proceedings, u: Stefano Ruggeri (ur.) *Liberty and Security in Europe*, Göttingen: Universitätsverlag Osnabrück, 193. V. Vogler, 2012, 94-95.

¹⁰ Labe, L. Jay / Watson, Jerry (2012), Commercial Bail Bonds, in: *The Law of Commercial Surety and Miscellaneous Bail Bonds*, The American Bar Association, Chapter 8, 1.

¹¹ V. *infra* 2.3.2. Visina jamčevine.

¹² Mayerhofer, Christoph (2004), *Strafprozessordnung*, Zweiter Teil, 5. izdanje, Wien: Verlag Österreich, odlomak: Rechtliche Natur der Sicherheitsleistung, 493.

Sadržaj ugovora o jamstvu u kaznenom postupku između suda s jedne strane i okrivljenika ili trećega s druge strane jest da će okrivljenik ili treća osoba ostati bez novčanog iznosa jamstva ako okrivljenik ne poštuje uvjete jamstva.¹³ Međutim, ako okrivljenik poštuje preuzete obveze, on će umjesto u istražnom zatvoru biti na slobodi te će mu nakon prestanka uvjeta za jamstvo cijeli iznos jamčevine biti vraćen. Imovinskopravni zahtjev države prema okrivljeniku u slučaju kršenja uvjeta jamstva strogo je civilnopravne prirode.¹⁴ Takvo je stajalište konstantno u praksi američkih sudova¹⁵ kao i u teoriji europskog prava.¹⁶ Oskar Heintzeler još je u doktorskoj disertaciji iz 1907. godine o “Pravnoj prirodi jamstva u svrhu izbjegavanja pritvora” tvrdio da je jamstvo ugovorni institut građanskopravne prirode kojim država osigurava svoj kaznenoprocen-sni zahtjev uspostavljanjem imovinskopravnog zahtjeva prema okrivljeniku, na koji se on obvezao.¹⁷ Stajalište Tiedemanna iz 70-ih godina prošlog stoljeća da kazneni postupak sa snažnim javnopravnim karakterom, reguliran od su-verena, prilikom primjene procesnih prisilnih mjera ne dopušta “ugovore” između okrivljenika i tijela kaznenog progona, odnosno suda,¹⁸ u današnje doba, u kojem velika većina postupaka završava nagodbama između okrivljenika i države, nije vjerodostojno.¹⁹

U anglo-američkim sustavima smatra se da je jamstvo u kaznenom postupku tržišni ugovorni odnos između države i okrivljenika.²⁰ Međutim inkriminiranjem kršenja uvjeta jamstva kao posebno teškog kaznenog djela (“*failing to answer bail*”, “*contempt of court*”) taj je odnos dobio ne samo ugovorni nego i kazneni karakter.²¹ Kršenje uvjeta jamstva ne samo da dovodi do oduzimanja iznosa jamčevine koji je obećan uglavnom i od treće osobe nego i do kažnja-

¹³ *Ibid.*; Vogler, 2012, 89.

¹⁴ Mayerhofer, 2004, 493.

¹⁵ V. sudske odluke u Labe / Watson, 2012, bilj. 3.

¹⁶ V. Mayerhofer, 2004, 493.

¹⁷ O disertaciji Oskar Heintzeler iz 1906. pod nazivom “Die Rechtsnatur der Sicherheitsleistung zwecks Abwendung der Untersuchungshaft, insbesondere der Sicherheitsleistung durch Bürgschaft” v. sažetak od Prof. Dr. Ernst Neling, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Band 27, 1907, 299.

¹⁸ Tiedemann, Klaus (1977), Voraussetzungen des Verfalls einer Kautions, *Neue Juristische Wochenschrift* (NJW), 1975-1978, 1977.

¹⁹ Usp. Hohlweck, Martin (1998), Sicherheitsleistung bei Verdunkelungsgefahr, *NStZ*, 600-603, 601.

²⁰ Definicija jamstva u SAD-u: “A bail bond is a written, contractual relationship entered into by the government on one side and a defendant in a criminal action and his sureties on the other. This contract permits the defendant to be released from custody pending disposition of the charges.” *Legal Bureau Bulletin*, 1991, Vol. 21, No. 6.

²¹ Vogler, 2012, 91.

vanja za novo kazneno djelo.²² U kontinentalnim pravnim sustavima jamstvo, kao ni druge mjere opreza, ne smiju imati penalni karakter, jamstvo nije kazna ni penalna sankcija niti sadrži socijalno-etički prijekor.²³ Kršenje uvjeta jamstva može predstavljati kazneno djelo samo ako bi okrivljenik poduzimao određene radnje koje ispunjavaju obilježja kaznenog djela, kao što su primjena sile i prijetnja prema svjedocima ili poticanje na lažno svjedočenje, primjerice obećanjem dara ili druge koristi, krivotvorenje isprave i sl.

Općeprihvaćeno je stajalište da jamstvo i mjere opreza ne smiju biti instrument kaznene istrage, okrivljenik se njima ne smije tjerati na suradnju s tijelima progona,²⁴ odnosno obvezati "da lojalno sudjeluje" u kaznenom postupku koji se protiv njega vodi.²⁵ Za određivanje i oduzimanje jamstva nije bitno ni je li okrivljenik bio nedužan, odnosno je li donesena oslobađajuća presuda,²⁶ što je nedavno potvrdio i Europski sud za ljudska prava.²⁷

Hrvatsko kazneno procesno pravo slijedi kontinentalnu pravnu tradiciju. Jamstvo je kaznenoprocena mjera u čijem je temelju ugovorni odnos između države i okrivljenika. Okrivljenik preuzima obvezu polaganja određenog iznosa jamčevine i poštivanja uvjeta jamstva koje mu je odredio sud, a sud ga pušta na slobodu iako postoje uvjeti da bude u istražnom zatvoru pod prijetnjom izvršenja imovinskopravnog zahtjeva prema jamčevini. Dvostruku pravnu prirodu instituta jamstva i njegovo ugovorno lice koje strankama daje ugovornu slobodu te otklanja prisilno izvršenje jamstva jasno je opisao Vrhovni sud Hrvatske još 1980. godine rekavši:

"Pravo je jamca zahtijevati da se jednom dano jamstvo izmijeni u smjeru djelomične izmjene njegova sadržaja (smanjenje obveze i dr.) ili njegova potpunog ukidanja pri čemu je stvar daljnje ocjene suda što će učiniti s okrivljenikom – hoće li ga ponovno pritvoriti ili će se zadovoljiti nekom drugom mjerom osiguranja nazočnosti. Naime, prema zakonskim odredbama o jamstvu proizlazi da je dopušteno tijekom cijeloga postupka izmijeniti doneseno rješenje o jamstvu, kako u slučaju kad sam sud ustanovi da su se izmijenile okolnosti pod kojima je jamstvo određeno, tako i u slučaju da

²² To je slučaj u Engleskoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Australiji, Novom Zelandu i sl. Npr. v. engleski *Bail Act* 1976, čl. 6; američki *U.S. Code*, Title 18, § 3147 i § 3148; australski *Bail Act* 2013.

²³ BVerfG, NJQ 1991, 1043, 28. 8. 1990 – 2 BvR 375/90.

²⁴ Moreno Catena, Victor (2012), Spain, u: Stefano Ruggeri (ur.) *Liberty and Security in Europe*, Göttingen: Universitätsverlag Osnabrück, 141-181, 160.

²⁵ Schultheis, Ulrich (2013), *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 7. izdanje, München: Verlag C. H. Beck, StPO § 116, str. 787, rubna br. 5.

²⁶ Institut jamstva se temelji na legitimnom zahtjevu države za potpuno razjašnjenje činjeničnog stanja i brzo kažnjavanje počinitelja, koje ne može biti drugačije zajamčeno. Ibid.

²⁷ ESLJP, *Lavrechov v. Češka Republika*, 20. lipnja 2013. V. *infra* 2.4.1.a)

inicijativa potekne od jamca, osobito ako on želi odustati od jamstva i to bez obzira na njegove motive. To proizlazi iz smisla i biti instituta jamstva, što je svojevrsna, samostalna i dragovoljna osobna obveza, čija je narav različita od jamstva imovinskog prava iako se i kaznenoproceno jamstvo izražava u novčanom iznosu. Kaznenoproceno jamstvo jest jamstvo da će se okrivljenik na određeni način ponašati u postupku, a ne jamstvo za ispunjenje nečije imovinske obveze. Težište nije na stvaranju imovinske obveze jamca prema državi, nego na osiguranju nazočnosti okrivljenika u kaznenom postupku. Jamstvo u kaznenom postupku stoga gubi smisao ako osoba koja je tu obvezu preuzela, ne želi dalje jamčiti da okrivljenik neće pobjeći, niti se ona može protiv volje na to siliti, a na što bi se ono svodilo, u krajnjoj liniji, ako bi joj se uskratilo pravo da odustane od jamstva.²⁸

2.3. Pretpostavke za određivanje i propast jamstva

Postoje tri temeljne pretpostavke za određivanje jamstva koje se odnose na: 1) prethodno postojanje uvjeta za određivanje istražnog zatvora, 2) visinu iznosa jamčevine, 3) pravila ponašanja za okrivljenika kojima se može ostvariti svrha određivanja jamstva, odnosno otkloniti ili smanjiti istražnozatorska opasnost. Kada se na slobodu pušta okrivljenik u odnosu na kojeg postoje razlozi za istražni zatvor, postavlja se pitanje na koji će način sud eliminirati opasnost koja čini istražnozatorske razloge, odnosno osigurati da on svojim ponašanjem ne ugrozi kazneni postupak ili ne ponovi kazneno djelo. Određivanjem istražnog zatvora okrivljenik se fizički sprječava da pobjegne, ometa kazneni postupak ili ponovi djelo. Kada je okrivljenik na slobodi, te se opasnosti moraju otkloniti uvjetima jamstva. Sud može pritvorenika pustiti da se brani sa slobode iako postoje uvjeti za istražni zatvor samo ako mu može odrediti takve mjere koje će ga, iako je na slobodi, odvratiti od radnji zbog kojih mu je određen istražni zatvor. Radi se o postavljanju pravila ponašanja nametanjem određenih obveza te o prijetnji oduzimanjem jamčevine u slučaju njihova nepoštivanja. Zakonski uvjeti za određivanje jamstva prema našem ZKP-u jesu:

- 1) postojanje uvjeta za određivanje istražnog zatvora iz čl. 123. st. 1. toč. 1-4. ZKP-a
- 2) mogućnost ostvarenja iste svrhe jamstvom (čl. 125. st. 1. toč. 3. ZKP-a)
- 3) polaganje jamstva od strane okrivljenika ili trećeg koje po svojoj visini može zamijeniti istražni zatvor (čl. 102. st. 2.)

²⁸ VSH, Kzz-2/80 od 29. IV. 1980.; Kramarić, 1998, str. 320. Prema Krapac, Davor (2014), *Kazneno procesno pravo: Institucije*, Zagreb: Narodne novine, rub. br. 488.

- 4) da okrivljenik obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, da neće ometati kazneni postupak i da neće počinuti novo kazneno djelo (čl. 102. st. 1.)
- 5) sud može odrediti jednu ili više mjera opreza kao uvjet jamstva.²⁹

2.3.1. Istražnozatvorske osnove koje se mogu zamijeniti jamstvom

a) Republika Hrvatska

Sukladno ustavnom načelu razmjernosti, proklamiranom u čl. 16. st. 2. Ustava RH³⁰ te višestruko propisanom odredbama ZKP-a (čl. 4., čl. 95, čl. 98. st. 1., čl. 124. st. 3.) kao temeljnom regulativu svih prisilnih mjera,³¹ istražni zatvor kao najteža prisilna mjera u kaznenom postupku kojom se osobi oduzima sloboda prije pravomoćne kaznene presude može biti primijenjen i trajati samo ako i koliko je to apsolutno nužno te ako se ista svrha ne može ostvariti tim blažim mjerama (čl. 125. st. 1. toč. 3. ZKP-a). Stoga je zakonodavac dužan propisati blaže mjere, a sud je dužan njima zamijeniti istražni zatvor.³² Hrvatski zakonodavac ispunio je tu obvezu te je u ZKP-u propisao jamstvo i mjere opreza kao blaže mjere kojima se može zamijeniti istražni zatvor po svim osnovama. To znači da postoji mogućnost izricanja jamstva i mjera opreza u slučaju postojanja opasnosti a) od bijega, b) od ometanja kaznenog postupka (koluzijske opasnosti), c) od ponavljanja kaznenog djela (iteracijske opasnosti), d) ako je istražni zatvor nužan radi neometanog odvijanja postupka za osobito

²⁹ Prema čl. 98. st. 2. ZKP-a mjere opreza jesu:

- 1) zabrana napuštanja boravišta
- 2) zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja
- 3) obveza redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu
- 4) zabrana približavanja određenoj osobi
- 5) zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom
- 6) zabrana obavljanja određene poslovne aktivnosti
- 7) privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice
- 8) privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom
- 9) zabrana uhođenja ili uznemiravanja žrtve ili druge osobe
- 10) udaljenje iz doma.

³⁰ Čl. 16. st. Ustava RH: Svako ograničenje slobode i prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

³¹ V. Krapac, 2014, rubna br. 397-402.; Đurđević, Zlata / Tripalo, Dražen (2006), Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda te domaćeg prava i prakse, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, broj 2, str. 551-596, 576-578.

³² Sud i druga državna tijela pri odlučivanju o radnjama i mjerama ograničenja slobode ili prava po službenoj dužnosti paze da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom (čl. 4. ZKP-a).

teška kaznena djela sukladno čl. 123. st. 1. toč. 4. ZKP-a.³³ Mjere opreza u hrvatski kazneni postupak uvedene su ZKP/97, a jamstvo je prošireno na kolu-zijsku i iteracijsku opasnost ZKP/08. Obrazloženje prijedloga ZKP-a iz lipnja 2008. godine ne sadrži posebno objašnjenje proširenja primjene jamstva na nove istražnozatvorske osnove.³⁴ Proširenje mogućnosti puštanja na slobodu uz jamstvo i u slučaju postojanja četvrte istražnozatvorske osnove iz čl. 123. st. 1. toč. 4. provedeno je sukladno odluci Ustavnog suda RH br. U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012., u kojoj je rečeno da težina kaznenog djela sama po sebi nije ustavnopravno prihvatljiv razlog za zakonsko isključivanje jamstva (toč. 79). Pri tome se Ustavni sud RH nije osvrnuo na pitanje mogućnosti suda da odredi i nadzire mjere kojima se može otkloniti opasnost iz čl. 123. st. 1. toč. 4.

b) Europski sud za ljudska prava

Prema čl. 5. EKLJP-a, okrivljenik mora biti pušten da se brani sa slobode tijekom kaznenog postupka, osim ako postoje "relevantni i dovoljni" razlozi koji opravdavaju istražni zatvor.³⁵ I dok se ovo pravilo o činjeničnoj utemeljenosti odnosi na istražni zatvor po svim osnovama, to prema konvencijskom pravu ne vrijedi za pravilo o zamjeni istražnog zatvora blažim mjerama. U predmetu *Wemhoff v. Njemačka* iz 1968. godine Europski je sud prihvatio stajalište njemačkih sudova da odbiju puštanje na slobodu pritvorenika dok uz opasnost od bijega postoje i druge istražnozatvorske osnove.³⁶ Od tada do danas Europski se sud striktno drži teksta odredbe čl. 5. st. 3. Konvencije, prema kojoj "Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju" te se stalno ponavlja da je pravo na jamstvo, zajamčeno čl. 5 st. 3. Konvencije, stvoreno radi osiguranja prisutnosti okrivljenika na suđenju.³⁷ Stoga u slučaju kada je okrivljenik u istražnom zatvoru zbog opasnosti od bijega nacionalni sudovi moraju procijeniti postoji li mogućnost da se okrivljenik pusti na slobodu uz jamstvo. Nasuprot tome Europski sud ne zahtijeva zamjenu istražnog zatvora jamstvom ili drugom preventivnom mjerom kada se radi o drugim istražnozatvorskim osnovama, kao što su ometanje postupka,

³³ Osim toga, postoji i tzv. disciplinski istražni zatvor prema okrivljeniku koji, iako uredno pozvan, izbjegava raspravu (čl. 123. st. 1. toč. 5. ZKP-a) i istražni zatvor prema okrivljeniku koji je u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv ako postoji vjerojatnost da bi zbog težih duševnih smetnji mogao počiniti teže kazneno djelo (čl. 551. st. 1. ZKP-a).

³⁴ V. str. 210 Prijedloga zakona.

³⁵ *Wemhoff v. Njemačka*, 27. lipnja 1968., § 12.; *Yagci i Sargin v. Turska*, 8. lipnja 1995., § 52.; *Getoš-Magdić v. Hrvatska*, 2. prosinac 2010., § 72.

³⁶ V. Daintith / Wilkinson, 1970, 335-336.

³⁷ Npr. *Margaretić v. Hrvatska*, 5. lipnja 2014., § 92.

ponavljanje djela ili ugrožavanje javnog reda (uznemirenje javnosti), osim ako je to izričito propisano domaćim pravom. Minimalni standard koji Konvencija postavlja jest da u slučaju postojanja opasnosti od bijega sud mora procijeniti postoji li mogućnost da se ona otkloni drugim garancijama, kao što je jamstvo i mjere opreza, dok kod drugih istražnozatrovskih osnova zahtijeva jedino da opasnost bude potkrijepljena dokazima i činjenicama te da bude obrazložena relevantnim i dovoljnim razlozima.³⁸ Stoga Europski sud u predmetima protiv država čiji zakon predviđa zamjenu istražnog zatvora samo u slučaju opasnosti od bijega ne utvrđuje povredu čl. 5. st. 3. Konvencije sve dok ne otpadnu sve opasnosti osim opasnosti od bijega.³⁹ Međutim, ako država sama propisuje mogućnost supsidijarnih mjera i za druge osnove, a sudovi ne razmotre njihovo izricanje, Europski će sud utvrditi povredu čl. 5. st. 3. Konvencije.⁴⁰

c) Neke europske države

Za razliku od anglo-američkih pravnih sustava, kod kojih se danas smatra da jamstvo uz mjere opreza može načelno otkloniti sve istražnozatrovske opasnosti, to nije slučaj u europskim pravnim porecima. Sukladno prethodno opisanoj konvencijskoj praksi, jedino je opasnost od bijega općeprihvaćena osnova koja se može zamijeniti jamstvom. Tako primjerice Austrija,⁴¹ Bosna i Hercegovina⁴² i Srbija⁴³ izriču mjeru jamstva samo zbog opasnosti od bijega. U Češkoj⁴⁴ i Sloveniji⁴⁵ jamstvo se ne može odrediti ako postoji opasnost od utjecaja na svjedoke ili ometanja kaznenog postupka. U Sloveniji je načelna dopuštenost određivanja jamstva zbog opasnosti od ponavljanja djela vrlo sužena izričitom zabranom određivanja za iznimno velik broj teških kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora od pet ili više godina zatvora.⁴⁶

³⁸ *Malkhasyan v. Armenija*, 26. lipnja 2012., § 71.-73.; *Coutolourou v. Rumunjska*, 25. ožujka 2014., § 52.

³⁹ *V. Mikalauskas v. Malta*, 23. srpnja 2013., § 118. "Where the only remaining reasons for continued detention is the fear that the accused will abscond and thereby subsequently avoid appearing for trial, his release pending trial must be ordered if it is possible to obtain from him guarantees that will ensure such appearance". Isto *Luković v. Srbija*, 26. ožujka 2013., § 54.

⁴⁰ *V. Piotr Osuch v. Poljska*, 3. studenog 2009., § 47.

⁴¹ V. Austrijski StPO § 180 (1)

⁴² Čl. 127. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

⁴³ Čl. 202. st. 1. Zakona o krivičnom postupku Republike Srbije.

⁴⁴ Čl. 73a. st. 1. ZKP-a Češke Republike.

⁴⁵ Čl. 196. ZKP-a Republike Slovenije.

⁴⁶ Isključena su sva kaznena djela zapriječena kaznom zatvora od pet i više godina koja se nalaze u poglavljima kaznenih djela protiv života i tijela, protiv seksualnog integriteta, protiv javnog zdravlja, protiv vojne dužnosti, protiv pravosuđa, protiv javnog reda i mira, protiv opće sigurnosti ljudi i imovine, protiv suvereniteta Republike Slovenije i njezina demokratskog

Njemačka literatura i praksa predstavljaju najbolji izvor argumenata za zamjenu istražnog zatvora jamstvom i protiv nje. Naime njemački ZKP izričito ne predviđa jamstvo zbog koluzijske i iteracijske opasnosti, nego jedino zbog opasnosti zbog bijega, međutim sudovi su u praksi počeli izricati jamstvo umjesto istražnog zatvora i po drugim osnovama. Danas većina njemačkih autora smatra da prijetnja gubitkom kaucije (*Kaution*) može motivirati okrivljenika da odustane od poduzimanja radnji koje ometaju kazneni postupak ili od ponavljanja djela.⁴⁷ Ipak, u dijelu njemačke literature zauzeto je stajalište da se radi o neprimjerenom mjeri.⁴⁸ Postoji suglasnost da izricanje jamstva zbog koluzijske opasnosti kao samostalne mjere bez dodatnih mjera opreza nije primjerena mjera za smanjenje opasnosti od ometanja kaznenog postupka.⁴⁹ Argumenti protiv izricanja jamstva u slučaju koluzijske i iteracijske opasnosti s jedne su strane teškoće u provođenju nadzora nad poštivanjem mjera za sprječavanje ovih opasnosti, a s druge strane okolnost da ove opasnosti prilikom puštanja okrivljenika na slobodu ne mogu biti otklonjene, nego samo bitno smanjene,⁵⁰ što se izričito i navodi u čl. 116. njemačkog ZKP-a (*erheblich vermindern*).⁵¹

d) Jamstvo je zamjena za istražni zatvor i određuje se samo ako postoje uvjeti za istražni zatvor

Za razliku od mjera, opreza koje se mogu odrediti i prije nego što je određen istražni zatvor, jamstvo se može odrediti samo nakon njegova određivanja. Dakle jamstvo je isključivo surogat za već određeni istražni zatvor (*Haftsurogat*) i može biti određeno samo kada istražnozatvorski razlozi i dalje postoje, ali su uvjeti jamstva dovoljna garancija za sprječavanje opasnosti zbog koje je određen istražni zatvor. Stoga, iako naš zakon govori o ukidanju istražnog zatvora u slučaju ako se ista svrha može ostvariti drugom blažom mjerom, dakle jamstvom (čl. 125. st. 1. toč. 3. ZKP-a), to ne znači da razlozi za određivanje istražnog zatvora više ne postoje, kako se može zaključiti iz odluke Ustavnog

ustavnog poretka, protiv obrane i protiv međunarodnog prava. V. čl. 196. st. 2. Zakon o kaznenom postupku Republike Slovenije.

⁴⁷ Detaljnije o jamstvu zbog koluzijske opasnosti v. Hohlweck, Martin (1998), *Sicherheitsleistung bei Verdunkelungsgefahr*, NStZ, 600-603; Graf, Jürgen-Peter (2013), *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 7 izdanje, StPO § 116., rubna br. 19; Krauß, Hans-Frieder (2015), *Beck'scher Online-Kommentar StPO*, § 116., rubna brojka 11.

⁴⁸ Meyer-Goßner (2011), *Beck'sche kurz kommentare, Strafprozessordnung*, 54 izdanje, München: Verlag C. H. Beck, § 116., rubna brojka 16 i 17.

⁴⁹ Krauß, 2015, StPO, § 116., rubna brojka 10.

⁵⁰ Graf, 2013, StPO § 116., rubna br. 19; Hohlweck, 1998, 603.

⁵¹ StPO § 116 (2) v. *infra* u bilj. 52.

suda od 9. travnja 2015. (toč. 35 - 36.2., v. *infra* 3.2.3.a), nego upravo suprotno, da će zbog toga što ti razlozi postoje sud odrediti jamstvo. U slučaju kada bi sud utvrdio da više ne postoje razlozi za istražni zatvor bio bi dužan ukinuti jamstvo, a položenu jamčevinu vratiti.

Neka zakonodavstva, kao primjerice njemački ZKP, u slučaju određivanja jamstva ne predviđaju ukidanje istražnog zatvora, nego prekid izvršenja odluke o istražnom zatvoru, a u slučaju grubog kršenja obveza od strane okrivljenika, gubitka povjerenja od strane suda ili novih okolnosti, izvršenje odluke o istražnom zatvoru koje je zbog određivanja jamstva bilo suspendirano (§ 116 para 1 i 4 StPO).⁵² Međutim, bez obzira na to koje je procesno rješenje prihvaćeno, o ukidanju ili prekidu izvršenja istražnog zatvora, nesporno je u međunarodnom pravu, stranom zakonodavstvu kao i prema hrvatskom ZKP-u da se jamstvo može odrediti samo ako i dalje postoje uvjeti za istražni zatvor.

To temeljno kaznenoproceno načelo, prema kojem se jamstvo određuje samo okrivljeniku koji ispunjava uvjete za istražni zatvor, izričito proklamira i Ustav RH u čl. 25. st. 3., koji kaže “*Pritvorenik se, uz zakonsko jamstvo, može pustiti da se brani sa slobode*”. Dakle ne svaki okrivljenik, nego samo “*pritvorenik*”, kako Ustav naziva osobu koja se nalazi u istražnom zatvoru.

⁵² StPO § 116 (1) Der Richter *setzt den Vollzug eines Haftbefehls*, der lediglich wegen Fluchtgefahr gerechtfertigt ist, *aus*, wenn weniger einschneidende Maßnahmen die Erwartung hinreichend begründen, daß der Zweck der Untersuchungshaft auch durch sie erreicht werden kann. In Betracht kommen namentlich

1. die Anweisung, sich zu bestimmten Zeiten bei dem Richter, der Strafverfolgungsbehörde oder einer von ihnen bestimmten Dienststelle zu melden,

2. die Anweisung, den Wohn- oder Aufenthaltsort oder einen bestimmten Bereich nicht ohne Erlaubnis des Richters oder der Strafverfolgungsbehörde zu verlassen,

3. die Anweisung, die Wohnung nur unter Aufsicht einer bestimmten Person zu verlassen,

4. die Leistung einer angemessenen Sicherheit durch den Beschuldigten oder einen anderen.

(2) Der Richter kann auch *den Vollzug eines Haftbefehls*, der wegen Verdunkelungsgefahr gerechtfertigt ist, *aussetzen*, wenn weniger einschneidende Maßnahmen die Erwartung hinreichend begründen, daß sie die Verdunkelungsgefahr erheblich vermindern werden. In Betracht kommt namentlich die Anweisung, mit Mitbeschuldigten, Zeugen oder Sachverständigen keine Verbindung aufzunehmen.

(3) Der Richter kann *den Vollzug eines Haftbefehls*, der nach § 112a erlassen worden ist, *aussetzen*, wenn die Erwartung hinreichend begründet ist, daß der Beschuldigte bestimmte Anweisungen befolgen und daß dadurch der Zweck der Haft erreicht wird.

(4) Der Richter *ordnet in den Fällen der Absätze 1 bis 3 den Vollzug des Haftbefehls an*, wenn

1. der Beschuldigte den ihm auferlegten Pflichten oder Beschränkungen gröblich zuwiderhandelt,

2. der Beschuldigte Anstalten zur Flucht trifft, auf ordnungsgemäße Ladung ohne genügende Entschuldigung ausbleibt oder sich auf andere Weise zeigt, daß das in ihn gesetzte Vertrauen nicht gerechtfertigt war, oder

3. neu hervorgetretene Umstände die Verhaftung erforderlich machen.

2.3.2. Visina jamčevine

Visina jamčevine mora biti u iznosu koji može zamijeniti istražni zatvor (čl. 102. st. 2. ZKP-a). To znači da se mora odrediti u iznosu koji će biti dovoljno visok, da će prijetnja njegovim oduzimanjem odvratiti pritvorenika od počinjenja radnji koje mu je sud zabranio prilikom određivanja jamstva. Jamstvo mora biti u vrsti i visini koje će izvršiti psihičku prisilu na okrivljenika da radije sudjeluje u postupku i podvrgne se mogućem oduzimanju slobode kaznom zatvora nego da riskira gubitak jamstva.⁵³ Europski je sud istaknuo da se mora “voditi računa o stupnju sigurnosti da ta osoba, upravo zbog mogućnosti gubitka imovine koja je poslužila kao jamstvo ili mogućnosti poduzimanja određenih mjera protiv jamaca u slučaju da se ona ne pojavi pred sudom, odustane od svake želje za bijegom.”⁵⁴ Isto vrijedi i za druge istražnozatvorske osnove. Jamčevina mora biti određena u visini u kojoj će mogućnost njezina oduzimanja odvratiti okrivljenika od poduzimanja radnji koje mu je sud zabranio radi sprečavanja ometanja kaznenog postupka te ponavljanja kaznenog djela.

Prema ZKP-u ta se visina jamstva određuje s obzirom na težinu kaznenog djela, osobne okolnosti te imovno stanje okrivljenika. To je u skladu s judikaturoom Europskog suda za ljudska prava, koji je rekao da “iznos jamčevine mora načelno biti utvrđen s obzirom na tu osobu, na imovinu kojom ona raspolaže i na odnos s osobama koje će joj dati jamčevinu”.⁵⁵ Uzimanje u obzir osobnih i imovinskih prilika okrivljenika osigurava jednakost građana pred zakonom te sprečava da se jamstvo pretvori u sredstvo kojim imućni okrivljenici otkupljuju slobodu.⁵⁶ U odnosu na težinu kaznenog djela Europski je sud zaključio da iznos jamčevine ne smije ovisiti o visini štete koju je okrivljenik uzrokovao počinjenjem kaznenog djela jer pravo na jamstvo nije ustanovljeno zbog naknade štete već osiguranja prisutnosti okrivljenika u postupku.⁵⁷ Međutim, ako kriterij okrivljenikove imovine ne bi bio dostatan da osigura okrivljenikovu prisutnost na raspravi, “iznimna priroda” pojedinačnog slučaja i “ogromna šteta” koja se vezuje uz navodno počinjenje kaznenog djela mogu dovesti do potrebe da se u obzir uzme i “profesionalno okruženje” koje je činilo osnovu djelatnosti o kojoj je riječ u tom slučaju, ako je to potrebno kako bi se osiguralo da jamstvo bude učinkovito.⁵⁸ U takvim su iznimnim slučajevima

⁵³ Graf, 2013, StPO § 116., 705., rubna br. 4.

⁵⁴ ESLJP, *Neumeister v. Austrija*, 17. lipnja 1968., § 14.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ V. Izvor iz Ministarstva pravosuđa RH, Slavica Lukić, *Jutarnji list* od 23. 11. 2014. <http://www.jutarnji.hr/vlada-potvrdila--iz-pritvora-u-zamjenu-za-jamcevinu-moci-ce-samo-potencijalni-bjegunci/1238604/>

⁵⁷ ESLJP, *Neumeister v. Austrija*, 17. lipnja 1968., § 14.

⁵⁸ U presudi Velikog vijeća ESLJP-a *Mangouras v. Spain* radilo se o grčkom kapetanu naftnog tankera *Prestige*, koji je, potonuvši ispred galicijske obale 2002., uzrokovao ekološku

sudovi ovlaštene "prilagoditi visinu jamčevine razini odgovornosti" kako bi osigurali da se odgovorne osobe ne potiču na izbjegavanje pravde na način da "žrtvuju" jamčevinu.⁵⁹

Zajedničko je svojstvo svih pravnih sustava da sud ne smije odrediti pretjerano visok iznos jamčevine,⁶⁰ koji će biti nedostižan okrivljeniku i tako mu onemogućiti da koristi svoje pravo na jamstvo. Iznos jamčevine mora biti valjano opravdan i mora uzeti u obzir okrivljenikova sredstva i sposobnost da plati traženi iznos.⁶¹ Zabranu određivanja tzv. "excessive bail" Europski sud utvrdio je još u predmetu *Neumeister v. Austrija* od 27. lipnja 1968.

Sud je dužan postupati s pažnjom radi utvrđivanja odgovarajućeg (*appropriate*) iznosa jamčevine, koji odgovara konkretnim okolnostima, te u tom smislu aktivno poduzimati radnje. Sud može od okrivljenika zahtijevati da dostavi podatke o svom imovinskom stanju te je on dužan u dobroj vjeri predočiti dovoljno informacija, koje mogu biti provjerene ako za to postoji potreba.⁶² Propust domaćih sudova da procijeni sposobnost pritvorenika da plati jamčevinu može dovesti do povrede Konvencije.⁶³ U predmetu *Margaretić* od 5. lipnja 2014. Hrvatska je osuđena zbog kršenja čl. 5. st. 3. Konvencije, *inter alia* zbog propusta suda da utvrđuje odgovarajući iznos jamstva.⁶⁴

2.3.3. Pravila ponašanja za okrivljenika: obećanje i mjere opreza

Jamstvo je garancija da će se okrivljenik na određeni način ponašati u kaznenom postupku,⁶⁵ odnosno da će poštovati obveze i ograničenja koje mu je odredio sud u rješenju o jamstvu. Da bi sud okrivljenika za kojeg je utvrdio da postoje opasnosti od bijega, od ometanja postupka ili od ponavljanja djela

katastrofu, a kojem je španjolski sud odredio jamčevinu u iznosu od 3 milijuna eura. Pušten je nakon 83 dana, kada je osiguranje vlasnika broda platilo jamčevinu. Sud je ustanovio da se nije radilo o prekomjernom jamstvu i da nije povrijeđen čl. 5. st. 3. EKLJP-a. *Mangouras v. Španjolska*, 28. rujna 2010., §§ 83. i 87. V. Odluka USRH br. U-III-1451/2015 toč. 28.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ Daintith / Wilkinson, 1970, 339.

⁶¹ *Mangouras v. Španjolska*, 2010, §§ 78.-80.

⁶² *V. Piotr Osuch v. Poljska*, 3. studenog 2009., § 40., 47.

⁶³ *Mikalauskas v. Malta*, 23. srpnja 2013., § 119.

⁶⁴ Odluke suca istrage i sudskog vijeća Županijskog suda u Zagrebu o određivanju jamčevine u iznosu od 1 500 000 kuna ukinuo je Vrhovni sud RH zbog previsoko određene jamčevine s obzirom na to da je okrivljenik bio nezaposlen, nije imao prihode, imao je dvoje djece te je bio razveden, a niži sud prilikom ponovnog odlučivanja o istražnom zatvoru i jamstvu nije više razmatrao puštanje na slobodu uz jamstvo. Europski se sud složio s odlukom Vrhovnog suda da se radilo o pretjeranom iznosu jamstva. *Margaretić v. Hrvatska*, 5. lipnja 2014., §§ 105.-107.

⁶⁵ VSH, Kzz-2/80 od 29. IV. 1980.; Kramarić, 1998, str. 320, prema Krapac, Davor (2014), *Kazneno procesno pravo: Institucije*, Zagreb: Narodne novine, rub. br. 488.

pustio na slobodu, on mora biti uvjeren da će se okrivljenik pridržavati postavljenih uvjeta, dakle mora u njega steći povjerenje da neće provoditi radnje zbog kojih mu je određen pritvor. U Hrvatskoj je stjecanje, odnosno zadobivanje povjerenja od strane suda uređeno kroz institut obećanja koje okrivljenik daje sudu (čl. 102. st. 1. ZKP-a). Okrivljenik sudu obećaje da neće poduzimati radnje koje upućuju na to da će pobjeći, ometati postupak ili ponoviti djelo. U Njemačkoj je izričito propisano da je gubitak povjerenja razlog za vraćanje u istražni zatvor (StPO, § 116., st. 4. toč. 2.).⁶⁶ Pitanje povjerenja suda u okrivljenika posebno je važno kod postojanja koluzijske i iteracijske opasnosti, gdje je nadzor nad radnjama okrivljenika otežan te se postavljenim pravilima ponašanja i mjerama opreza te opasnosti mogu samo smanjiti, a ne i posve otkloniti.

Sud može odrediti bezuvjetno i uvjetno jamstvo. Bezuvjetno jamstvo (*unconditional bail*) izriče se kada sud smatra da je za otklanjanje opasnosti dovoljno odrediti jamstvo, odnosno zaprijetiti oduzimanjem jamčevine u određenoj visini ako se okrivljenik ne bude pridržavao pravila ponašanja, odnosno danog obećanja za vrijeme dok je pod jamstvom. Uvjetno jamstvo (*conditional bail*) izriče se kada sud smatra da je, osim određivanja jamčevine, potrebno odrediti dodatne mjere kojima mu se nameću nadzor, obveze i ograničenja dok je na slobodi. U Hrvatskoj se dodatne obveze i ograničenja određuju kroz mjere opreza.⁶⁷ Međutim, bez obzira na to radi li se o bezuvjetnom ili uvjetnom jamstvu, sud u oba slučaja određuje pravila ponašanja okrivljenika kojima se eliminira rizik opasnosti zbog koje je određen istražni zatvor. Stoga sadržaj obećanja i vrste mjera opreza ovise o tome zbog koje se opasnosti okrivljeniku određuje istražni zatvor.

U slučaju puštanja na slobodu okrivljenika kojem je određen istražni zatvor zbog opasnosti od bijega on je dužan dati obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište. Sud može dodatno odrediti mjere opreza, kao što su zabrana napuštanja boravišta, obveza redovitog javljanja državnom tijelu te privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prelazak državne granice.

U slučaju postojanja opasnosti od ometanja kaznenog postupka okrivljenik je prilikom davanja jamstva obavezan dati obećanje da neće ometati kazneni postupak te se obvezuje da ne smije stupati u kontakt sa svjedocima, suokrivljenicima i vještacima. Zabrana kontakata uključuje kontakt pismom, posrednicima, telefonskim porukama, e-poštom ili na bilo koji drugi način.⁶⁸ Uz ovo obećanje, sud u pravilu istovremeno određuje mjere opreza zabrane uspostav-

⁶⁶ V. *supra* bilj. 52.

⁶⁷ Kod nas se mjere opreza mogu odrediti samostalno kao zamjena za istražni zatvor (čl. 98. st. 1. ZKP-a) ili kao uvjet jamstva (čl. 102. st. 4. ZKP-a).

⁶⁸ Usp. Meyer-Goßner (2011) *Beck'sche kurz kommentare, Strafprozessordnung*, 54 Auflage, München: Verlag C. H. Beck, § 116., str. 533, rubna br. 15.

ljanja ili održavanja veze s točno određenim osobama koje će biti ispitane kao svjedoci u postupku.

Ako je okrivljenik pušten na slobodu iako postoji opasnost od ponavljanja djela, sud je dužan poduzeti mjere koje će ga u tome spriječiti dok je na slobodi. Uz traženje obećanja da neće počinuti novo kazneno djelo, sud može odrediti različite zaštitne ili nadzorne mjere, kao što su zabrana približavanja, uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom, zabrana obavljanja određene poslovne aktivnosti, privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom, zabrana uhođenja ili uznemiravanja žrtve ili druge osobe, obveza redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu, zabrana napuštanja boravišta.

2.3.4. Obećanje da neće ometati kazneni postupak

Obećanje da okrivljenik neće ometati kazneni postupak odnosi se na preuzimanje obveze od strane okrivljenika da neće stupati u kontakt sa svim suokrivljenicima, svjedocima i vještacima ni poduzimati druge radnje kojima se može otežati prikupljanje dokaza u kaznenom postupku. Samo tako širokom zabranom može se ostvariti ista svrha kao i istražnim zatvorom zbog koluzijske opasnosti, što je uvjet za određivanje jamstva (čl. 125. st. 1. toč. 3. ZKP-a). Pri tome jamstvo zbog koluzijske opasnosti ne treba miješati s mjerom opreza zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom (v. čl. 90. st. 5. ZKP-a), koja se može odrediti kao uvjet jamstva. Naime zabrana kontakta ne vrijedi samo za osobe poimence navedene u rješenju o mjeri opreza nego i za sve potencijalne buduće svjedoke. U Njemačkoj, kao i u drugim zemljama u kojima se može odrediti jamstvo zbog koluzijske opasnosti, zauzeto je stajalište da zabrana kontakata vrijedi i za osobe koje još nisu suokrivljenici, svjedoci ili vještaci, ali je vjerojatno da će postati.⁶⁹ Protivno bi stajalište značilo da bi tijela kaznenog progona i sud bili dužni okrivljeniku precizno odrediti i opisati koje radnje ne smije poduzimati, što bi značilo da bi ga morali unaprijed obavještavati o aktivnostima prikupljanja dokaza optužbe. S obzirom na to da se radi o okrivljeniku kod kojeg je utvrđeno postojanje opasnosti da će ometati istragu, ovakvo stajalište izravno dovodi u pitanje učinkovitost istrage i kaznenog postupka. Osim toga jamstvo se ne daje kao osiguranje provođenja mjere opreza, nego radi sprječavanja koluzijske opasnosti.

Nedvojbeno je da ovako široka zabrana okrivljeniku ograničava mogućnost obrane. Međutim radi se o opravdanom ograničenju prava obrane jer se okrivljenik izložio sumnji da će spriječiti utvrđivanje činjeničnog stanja.⁷⁰ Treba

⁶⁹ Meyer-Goßner, 2011, § 116., str. 533, rubna br. 15.

⁷⁰ *Ibid.*

imati na umu da je jedina alternativa jamstvu zbog koluzijske opasnosti istražni zatvor zbog koluzijske opasnosti, u kojem slučaju dolazi ne samo do ograničenja prava obrane nego i do oduzimanja slobode. Stoga obećanje okrivljenika da neće ometati kazneni postupak znači da se mora suzdržati od bilo kojih radnji koje mogu otežati prikupljanje dokaza u kaznenom postupku.

2.3.5. Zabrana činjenja novih kaznenih djela

Ustavni sud RH u predmetnoj odluci tvrdi⁷¹ da se uz jamstvo okrivljenik ne obvezuje da neće uopće činiti kaznena djela, nego da neće činiti kaznena djela koja su ista ili istovrsna onima zbog kojih se protiv njega vodi kazneni postupak. Ovakvo stajalište miješa, odnosno izjednačuje opasnost od ponavljanja djela kao osnove za istražni zatvor (čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a) i obećanja nečinjenja novih kaznenih djela kao uvjeta jamstva kojima se sprječava nastupanje te opasnosti.

Nije sporno da se opasnost od ponavljanja kaznenog djela kao osnove za određivanje istražnog zatvora odnosi na postojanje rizika od ponavljanja istih ili istovrsnih djela onima koja se stavljaju na teret okrivljeniku.⁷² Nasuprot tome zabrana činjenja novih kaznenih djela kao uvjet jamstva nije vezana uz činjenje istovrsnih ili istih kaznenih djela. Takav uvjet ne postoji u praksi ESLJP-a, u poredbenom pravu ni u hrvatskom zakonodavstvu i praksi. U hrvatskom ZKP-u u čl. 102. st. 1. izričito se kaže da se radi o obećanju "da neće počinuti novo kazneno djelo", a ne da neće počinuti novo kazneno djelo iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a. U Estoniji je propisano da će jamstvo propasti ako okrivljenik namjerno počinu novo kazneno djelo,⁷³ a u Ujedinjenom Kraljevstvu sud može uz jamstvo odrediti bilo koje mjere koje su potrebne da okrivljenik ne bi počinio kazneno djelo dok je pod jamstvom.⁷⁴ U SAD-u jamstvo se može izreći pod uvjetom da osoba ne počinu federalno, državno ili lokalno kazneno djelo za vrijeme dok je na slobodi.⁷⁵

⁷¹ V. *infra* 4.2.3.

⁷² ESLJP rekao je da u slučaju iteracijske opasnosti "*the anticipated offences were sufficiently concrete and specific in accordance with Convention requirements*", dakle da se iteracijska opasnost mora odnositi na specifična i konkretna kaznena djela. ESLJP, *Guzzardi v. Italija*, 6 studenog 1980., § 102.; ESLJP, *M. v. Njemačka*, 17. prosinca 2009., § 102.; *Haidn v. Njemačka*, 13. siječnja 2011., § 76. Ustavni sud RH rekao je: "Mogućnost ponavljanja kaznenog djela, a kao jedna od zakonom propisanih osnova za određivanje i produljenje istražnog zatvora, mora biti konkretna i takva da se razborito može predvidjeti i očekivati." Ustavni sud RH U-III-1162/1997; Ustavni sud RH, U-III-6979/2014 od 19. studenoga 2014., toč. 10.

⁷³ V. § 135. st. 6. ZKP-a u Republici Estoniji.

⁷⁴ Bail Act 1976, 3. General provisions, 6.b.

⁷⁵ U.S. Code, Title 18, § 3142 (b).

Razlog zbog kojeg se zabrana činjena kaznenih djela ne odnosi samo na zabranu počinjenja istog ili istovrsnog djela za koje je optužen nego i drugih kaznenih djela dvojak je. Prvo, radi se o okrivljeniku kod kojeg je već utvrđena iteracijska opasnost te je zabrana počinjenja kaznenih djela dodatni uvjet kojim sud nastoji spriječiti radnje koje stvaraju rizik od nastanka iteracijske opasnosti. Pridržavanjem tog uvjeta okrivljenik će uvjeriti sud da se opravdano nalazi na slobodi, odnosno opravdat će povjerenje koje mu je sud poklonio iako kod njega postoji opasnost od ponavljanja određenog djela. Pravni sustav koji bi tolerirao daljnje namjerno počinjenje drugih kaznenih djela od strane okrivljenika kod kojeg je utvrđena opasnost od ponavljanja kaznenih djela, a ne nalazi se u istražnom zatvoru zato što je položio jamstvo, ne bi bio vjerodostojan.

Drugo, kada sud na slobodu pušta okrivljenika za kojeg postoji uvjet za istražni zatvor zbog ponavljanja djela, on je dužan odrediti mjere kojima će spriječiti nastupanje svih onih okolnosti koje stvaraju rizik od ponavljanja djela te ih odrediti kao uvjete jamstva. Počinjenje kaznenih djela u sudskoj je praksi etablirano kao okolnost koja upućuje na rizik od ponavljanja kaznenih djela (npr. "broj i način počinjenja kaznenih djela za koja je optuženik nepravomoćno osuđen",⁷⁶ "okolnost što je okrivljenik specijalni povratnik"⁷⁷). Okrivljenik se mora, dok je pod jamstvom zbog iteracijske opasnosti, suzdržavati od počinjenja novog kaznenog djela jer se radi o okolnosti na temelju koje sud može utvrditi da postoji spremnost na daljnja postupanja suprotna zakonskim obvezama, odnosno spremnost i upornost na daljnje činjene kaznenih djela za koja se okrivljenik tereti. Upravo je to utvrdio županijski sud u kaznenom postupku protiv M. B.⁷⁸

2.4. Pretpostavke za propast jamstva

2.4.1. Pretpostavke za oduzimanje jamstva u praksi Europskog suda za ljudska prava

Mjere istražnog zatvora i propasti jamstva razlikuju se iz konvencijskog i ustavnog aspekta. Neosnovanim oduzimanjem slobode dolazi do kršenja čl. 5. st. 1. Konvencije, odnosno čl. 123. st. 1. Ustava RH, a neosnovanim oduzimanjem jamstva dolazi do kršenja prava na vlasništvo, koje je zaštićeno čl. 1. Protokola 1. Konvencije i čl. 48. st. 1. Ustava RH. Europski je sud odredio da je miješanje u pravo vlasništva sukladno čl. 1. Protokola 1. Konvencije ako su

⁷⁶ Sentenca: VSRH, II Kž 178/11-4, Sudska odluka na dan: 11. 4. 2011.

⁷⁷ Sentenca: VSRH, II Kž 557/10-3, Sudska odluka na dan: 3. 9. 2010.

⁷⁸ V. *infra* 3.2.3. i 4.2.4.

ispunjene sljedeće materijalnopravne pretpostavke: zakonitost, opći interes te razmjernost između legitimnosti i važnosti cilja i ograničavanja prava pojedinca, kao i procesnopravne pretpostavke da oduzimanje mora biti rezultat kontradiktornog postupka u kojem pojedinac ima priliku iznijeti svoje argumente.

U svojoj praksi ESLJP razmatrao je pitanja da li odredbe kaznenoprocenih zakona o oduzimanju jamstva ispunjavaju uvjete zakonitosti, odnosno jesu li dostupne, precizne i predvidive. Utvrdio je da oduzimanje jamstva u kaznenom postupku predstavlja legitimnu svrhu u vidu osiguranja pravilnog vođenja kaznenog postupka, odnosno sprečavanja kriminaliteta, utvrdio je da visinu iznosa jamstva treba osporavati kada se jamstvo određuje, a ne kada se oduzima, te je ocjenjivao je li oduzimanje jamstva razmjerno kršenju uvjeta jamstva tijekom postupka.⁷⁹ U presudi *Lavrechov v. Češka* iz 2013. godine, u kojoj se Europski sud po prvi put bavio pitanjem oduzimanja jamčevine zbog kršenja uvjeta jamstva, zauzeo je stajalište da rezultat kaznenog postupka, odnosno činjenica da je okrivljenik naknadno oslobođen, nema direktne važnosti za pitanje oduzimanja jamstva.⁸⁰

2.4.2. Razlikovanje uvjeta za vraćanje u istražni zatvor i za propast jamstva

I nacionalni zakoni razlikuju uvjete za vraćanje u istražni zatvor i za propast jamstva. Jamstvo u kaznenom postupku može se ukinuti ili propasti. U oba slučaja okrivljenik se vraća u istražni zatvor, a razlika između ukidanja i propasti jest u tome uplaćuje li se jamčevina u državni proračun ili se vraća osobi koja ju je dala. S obzirom na to da kod okrivljenika koji je na slobodi pod jamstvom već postoje uvjeti za istražni zatvor, uvjeti za njegovo vraćanje u istražni zatvor, uz vraćanje jamstva osobi koja ga je dala, bitno su slabiji od uvjeta za propast jamstva.

Do određivanja istražnog zatvora u slučaju ukidanja jamstva dolazi ako su se promijenile okolnosti odlučne za odmjeravanje visine jamstva; pojavili novi razlozi za određivanje istražnog zatvora; postoji ozbiljna vjerojatnost da će okrivljenik postupiti protivno uvjetima rješenja o jamstvu (čl. 105. st. 2. i 3.

⁷⁹ Citate sudske prakse v. u presudi *Lavrechov v. Češka*, 20. lipnja 2013., §§ 43.-47., 51., 54., 55.; *Punzelt v. Češka*, 28. travnja 2000., § 86.; *Mangouras v. Španjolska*, presuda od 28. rujna 2010., §§ 83. i 87.

⁸⁰ "Ako je okrivljenik oslobođen, to samo po sebi ne implicira da je progon bio nezakonit... Postoje slučajevi osnovane sumnje u kojima suđenje ne rezultira osudom izvan razumne sumnje. I u tim situacijama postoji legitiman interes države da vodi pravilni postupak i osigura da osobe u odnosu na koje postoji osnovana sumnja da su počinile kaznena djela ne izbjegnu pravdu ili ne onemoguće primjereno vođenje postupka u kojem će biti ocijenjena njihova krivnja". *Lavrechov v. Češka*, § 50.

ZKP) ili ako osoba koja je dala jamstvo izmijeni njegov iznos ili ga povuče.⁸¹ Dakle jamstvo se može ukinuti i okrivljeniku ponovno odrediti istražni zatvor, a da to nije uvjetovano njegovim ponašanjem, odnosno iako nije ništa novo skrivio ili pogriješio, kao i ako sud smatra da njegovo ponašanje upućuje na to da postoji ozbiljna vjerojatnost da će postupiti protivno uvjetima jamstva.

Jamstvo propada ako okrivljenik prekrši uvjete jamstva, odnosno svojim ponašanjem prekrši obećanja koja je dao, ili ako prekrši mjere opreza koje su određene kao uvjet jamstva. Jamstvo je garancija da će se okrivljenik na određeni način ponašati u kaznenom postupku pa kršenjem pravila ponašanja jamstvo propada i uplaćuje se u državni proračun. Primjerice u Estoniji je izričito propisano da jamstvo propada ako okrivljenik prekrši zabranu napuštanja svog boravišta,⁸² a u Francuskoj da jamstvo osigurava izvršenje svih obveza koje okrivljenik ima.⁸³ U Njemačkoj jamstvo propada i ako okrivljenik prekrši uvjete koji su mu nametnuti zbog postojanja koluzijske opasnosti (*Verdunkelungsgefahr*).⁸⁴ U Hrvatskoj jamstvo propada ako okrivljenik postupi protivno uvjetima rješenja o određivanju jamstva (čl. 104. st. 2. ZKP-a).

Okrivljenik krši obećanje i mjeru opreza zabrane kontakta i utjecaja na svjedoke ako stupi u kontakt sa svjedocima, ako im daje upute kako svjedočiti ili im prijeti. Za kršenje te obveze nije nužno da postoji lažno svjedočenje svjedoka na kojeg je okrivljenik utjecao, dovoljno je da primjerice postoji zapisnik s iskazom svjedoka da je okrivljenik pokušao u procesno nedopuštenom smislu utjecati na sadržaj iskaza jednog svjedoka.⁸⁵ To je upravo bio slučaj u predmetu M. B.⁸⁶ Pri tome on može, ali i ne mora, počinuti novo kazneno djelo, i ta činjenica postoji li osnovana sumnja na počinjenje novog kaznenog djela irelevantna je za utvrđenje kršenja obećanja ili mjere opreza. Nadzor nad provođenjem mjere opreza provodi policija i ona je dužna, ako sazna da okrivljenik kontaktira s određenim svjedocima, o tome odmah obavijestiti državnog odvjetnika i sud (čl. 104. st. 1. ZKP-a). Pri tome sud mora voditi računa o načelu razmjernosti, odnosno da kršenje uvjeta jamstva bude razmjerno visini oduzetog jamstva.

Dakle uvjete za ponovno određivanje istražnog zatvora treba razlikovati od uvjeta za propast jamstva. Jamstvo propada iz razloga što se okrivljenik pona-

⁸¹ VSH, Kzz-2/80 od 29. IV. 1980.; Kramarić, 1998, str. 320. Prema Krapac, 2014, rub. br. 488.

⁸² Estonski ZKP čl. 135. st. 6.

⁸³ Francuski ZKP čl. 142.1.

⁸⁴ "Ist eine Sicherheitsleistung zur Abwendung von Verdunkelungsgefahr geleistet worden..., verfällt die Kaution in analoger Anwendung des Abs 1, wenn der Beschuldigte gegen die Auflagen verstößt (vgl OLG Hamburg NJW 1966, 1329; aA KG JR 1990, 34)." Graf, StPO § 116., *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung*, 7. izdanje, 2013, rubna br. 19.

⁸⁵ Hohlweck, 1998, 603.

⁸⁶ V. *infra* 3.1.2.

šao na način kojim je prekršio uvjete jamstva pod uvjetom da je oduzimanje jamstva razmjerno kršenju uvjeta jamstva tijekom kaznenog postupka,⁸⁷ a sud ponovno određuje istražni zatvor zbog postojanja istražnozatvorskih osnova te jer se svrha istražnog zatvora ne može zamijeniti blažim mjerama, kao što su jamstvo i mjere opreza.

3. ANALIZA ODLUKA ŽUPANIJSKOG SUDA U ZAGREBU O MJERAMA ISTRAŽNOG ZATVORA I JAMSTVA U KAZNENOM POSTUPKU PROTIV M. B.

USKOK⁸⁸ je 20. listopada 2014. pokrenuo zajedničku istragu protiv M. B., gradonačelnika grada Zagreba, kao I. okrivljenog i još 15 hrvatskih državljanina te dva trgovačka društva zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenih djela protiv službene dužnosti, zlouporabe položaja i ovlasti (čl. 291. st. 1. i 2. KZ-a), utaje poreza ili carine (čl. 256. st. 1. KZ-a) te trgovanja utjecajem (čl. 295. st. 1. KZ-a). Istražni zatvor određen mu je 13. studenog 2014. zbog postojanja opasnosti da će utjecati na svjedoke i da će ponoviti počinjenje kaznenog djela (čl. 123. st. 1. toč. 2. i 3. ZKP-a) te je istim rješenjem zamijenjen jamstvom.⁸⁹ Sud je ocijenio da, iako postoje osnove za istražni zatvor, ista se svrha može ostvariti i blažim mjerama te je istražni zatvor zamijenio jamstvom. Sud je s pažnjom razmotrio pitanje visine iznosa jamčevine te nije prihvatio prijedlog okrivljenika da mu se istražni zatvor zamijeni jamstvom u iznosu od 22.557.418,00 kuna, nego mu je odredio jamstvo u iznosu od 15 000 000 kn smatrajući da je ta visina jamstva primjerena kako težini i brojnosti kaznenih djela tako i osobnim i obiteljskim prilikama okrivljenika. Kao uvjet jamstva sud je izrekao mjere opreza zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s osobama koje će biti ispitane kao svjedoci i zabrane obavljanja “zakonite profesionalne djelatnosti gradonačelnika Grada Zagreba” (čl. 98. st. 2. toč. 5. i 6. ZKP-a). Prilikom određivanja jamstva okrivljenik je dao obećanje da neće ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke i da neće ponoviti novo kazneno djelo te je njegov odvjetnik M. H. uplatio iznos jamstva od 15 milijuna kuna na depozitni račun Županijskog suda. Dana 19. studenoga 2014. okrivljeniku M. B. ukinut je istražni zatvor te je pušten na slobodu. Nakon četiri mjeseca drugostupanjsko vijeće Županijskog suda u Zagrebu je, povodom prijedloga okrivljenika, rješenjem od 9. ožujka 2015.⁹⁰ ukinulo mjeru opreza

⁸⁷ *Lavrechov v. Češka*, 2013., § 51.

⁸⁸ Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) posebno je državno odvjetništvo.

⁸⁹ Rješenje br. 21 Kir-Us-475/14.

⁹⁰ 12-II-Kv-Us-12/15-3, Kir-Us-91/15.

zabrane obavljanja “zakonite profesionalne djelatnosti gradonačelnika Grada Zagreba”. Sud je smatrao da i dalje postoje osobite okolnosti koje upućuju na opasnost od ponavljanja kaznenog djela kao osnove za istražni zatvor, ali da je za njezino sprečavanje dovoljno jamstvo u iznosu od 15 milijuna kuna, između ostalog i zato jer se okrivljenik M. B. do tada u cijelosti pridržavao izrečenih mu mjera.

Dana 10. ožujka 2015. sudac istrage⁹¹ utvrdio je da se svrha istražnog zatvora više ne može ostvariti jamstvom i mjerom opreza jer je okrivljenik M. B. prekršio uvjete pod kojima je pušten na slobodu te mu je odredio istražni zatvor i naplatu jamstva. Drugostupanjsko vijeće Županijskog suda rješenjem od 18. ožujka 2015.⁹² potvrdilo je pravilnost i zakonitost prvostupanjskog rješenja o određivanju istražnog zatvora i propasti jamstva. Sud je vrlo detaljno opisao razloge za istražnozatvorske osnove, razloge kršenja danih obećanja te nemogućnost zamjene istražnog zatvora jamstvom za koluzijsku kao i za iteracijsku opasnost kako slijedi.

3.1. Opasnost od ometanja kaznenog postupka

3.1.1. Razlozi za postojanje koluzijske opasnosti

Opasnost od ometanja kaznenog postupka utvrđena je prvim rješenjem o određivanju istražnog zatvora i jamstva od 13. studenog 2014. te je na temelju nje i određeno jamstvo. Ti razlozi postojali su za cijelo vrijeme dok je okrivljenik bio na slobodi uz jamstvo, a sud se u rješenju o ponovnom određivanju istražnog zatvora i propasti jamstva ne samo pozvao na njihovo postojanje nego ih je ponovno utvrdio. Sud je izričito rekao: “Jamstvo je upravo mjera kojom se usprkos postojanju zakonskih uvjeta za određivanje istražnog zatvora isti ukida pod određenim uvjetima kojih se okrivljenik mora pridržavati.”

Sud je obrazložio postojanje koluzijske opasnosti kod okrivljenog M. B. za svaku pojedinu grupu svjedoka. Za svjedoke koji su zaposlenici Grada Zagreba sud je naveo da im je “I. okr. M.B. kao gradonačelnik Grada Zagreba nadređen ili je bio nadređen te s istima u sklopu svakodnevnih poslovnih aktivnosti kontaktira i blisko surađuje, a ujedno odlučuje i o njihovom radno-pravnom statusu te na taj način može izvršiti nedozvoljene utjecaje kako bi izbjegao ili umanjio svoju kazneno-pravnu odgovornost.” Nadalje tu su svjedoci s kojima je ostvarivao izravne kontakte te je s istima u bliskim prijateljskim, osobnim i rodbinskim odnosima, te osobe koje su bile njegovi bliski suradnici tijekom

⁹¹ Rješenje br. 21 Kir-Us-154/15.

⁹² Rješenje br. 12-II-Kv-Us-19/15-2, Kir-Us-154/15.

predsjedničke kampanje kao dio izbornog stožera. Sud je istaknuo “da je I. okrivljenik 5 puta biran na funkciju gradonačelnika Grada Zagreba i na toj dužnosti je bio 15 godina. Pri tome je stvorio znatan društveno politički utjecaj, a što je pokazao i prilikom izbora za predsjednika Republike Hrvatske održanim 2009/2010. g. kada je postigao dobar rezultat. Obzirom na navedeno nesporno je da uživa veliki službeni i društveni utjecaj i autoritet, a što je iskoristio i kada je činio navedena kaznena djela za koja se tereti u 16 točaka rješenja o istrazi u ovom predmetu. Pri tome je upravo, snagom svoga autoriteta i društvenog položaja, postigao da njegovi podređeni upravo na njegov nagovor i traženje i počine protupravne radnje s obilježjima kaznenih djela koja im se u ovom predmetu stavljaju na teret, a to su IV., V., VI., VII., VIII., XII. i XIII. okrivljenici, a radi se o osobama koje nisu ranije činile kaznena djela. Dakle, očito je da bi snagom tog autoriteta mogao utjecati i na gore navedene svjedoke koji su službenici Grada Zagreba obzirom na nadređenost te i da odlučuje o njihovom radno-pravnom statusu.”

Sud je također utvrdio da je u vrijeme donošenja rješenja o ponovnom određivanju istražnog zatvora i naplate jamstva od ukupno 178 svjedoka u istrazi ispitano 88 svjedoka te da je potrebno ispitati još 90 svjedoka, koje je i poimence naveo, kao i svjedoke čiji je identitet naknadno utvrđen u vezi s istragom o uplatama donacija za financiranje predsjedničke kampanje okrivljenika. Stoga i dalje postoji opisana koluzijska opasnost u odnosu na te svjedoke.

3.1.2. Kršenje obećanja da neće ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke

Sud je utvrdio da je okrivljenik prekršio obećanje da neće ometati kazneni postupak jer je kontaktirao svjedokinju V. D., od nje tražio da lažno iskazuje u svojstvu svjedoka u ovom predmetu, te da je predao neistinitu dokumentaciju u postupku za određivanje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi zabranom otuđenja ili opterećenja te oduzimanjem pokretnina. Poduzimanje nedozvoljenih radnji prema jednom od svjedoka u kaznenom postupku te predaju neistinitih dokaza tijelima u postupku u vremenu nakon donošenja rješenja o provođenju istrage i nakon određivanja jamstva sud je utvrdio iz zapisnika USKOK-a o iskazu svjedokinje V. D. danog 6. ožujka 2015. kao i uvidom u neistinitu dokumentaciju. Pri tome je sud istaknuo da svjedokinja V. D. nije bila obuhvaćena mjerom opreza zabrane uspostavljanja veze s osobama koje će biti ispitane kao svjedoci, međutim to nije ni bilo relevantno jer sud nije utvrdio kršenje te mjere opreza, nego kršenje obećanja da neće ometati kazneni postupak.

3.1.3. Nemogućnost zamjene istražnog zatvora zbog koluzijske opasnosti jamstvom

Sud je u rješenju jasno utvrdio da su nastale nove okolnosti koje upućuju na to da jamstvo nije dovoljna garancija da okrivljenik neće ometati kazneni postupak. Sud je utvrdio da okrivljenikovo "postupanje prema svjedokinji V. D. koju potiče na učin kaznenog djela davanja lažnog iskaza govori u prilog zaključku o njegovoj spremnosti za zlouporabu procesnih ovlaštenja okrivljenika te spremnosti na kontakt sa svjedocima i davanje istima uputa na koji način svjedočiti, ... dakle o postojanju realne opasnosti ... takvog postupanja prema drugim svjedocima za koje je utvrđeno postojanje koluzivne opasnosti ranijim rješenjem Suda." Dodatni je razlog za postojanje koluzivne opasnosti okolnost da je okrivljenik krivotvorio dokaz koji je upotrijebio u žalbenom postupku pred sudom u ovom postupku, što "predstavlja opravdani razlog za zaključak o postojanju sumnje da bi I. okr. M. B. boravkom na slobodi, usprkos određenom jamstvu, mogao izmijeniti ili krivotvoriti i druge dokaze." Sve je navedene radnje okrivljenik "poduzimao s ciljem da znatno oteža dokazivanje u kaznenom postupku" te time pokazao da se svrha istražnog zatvora sprječavanje ometanja prikupljanja dokaza u kaznenom postupku ne može ostvariti jamstvom kao blažom mjerom. Ponovno određivanje istražnog zatvora zbog koluzivne opasnosti sud je odredio sukladno odredbi čl. 123. st. 1. toč. 2. ZKP-a.

3.2. Opasnost od ponavljanja kaznenog djela

3.2.1. Razlozi za postojanje iteracijske opasnosti

Sud je u rješenju od 13. studenog 2014. obrazložio postojanje iteracijske opasnosti rekavši da "Obzirom da I. okrivljenik i nadalje obnaša dužnost gradonačelnika Grada Zagreba, a u tom je svojstvu i počinio inkriminirana kaznena djela koristeći svoj službeni položaj i društveni utjecaj, te se u ovom predmetu tereti za počinjenje šesnaest kaznenih djela sa iznosom štete od preko 20 miliona kuna, time je pokazao visok stupanj upornosti i kriminalne volje, postoji bojazan da bi boravkom na slobodi mogao nastaviti činiti takva i slična kaznena djela i stoga su ispunjeni uvjeti za određivanje istražnog zatvora iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP/08 u odnosu na I. okrivljenika M. B." U rješenju od 10. ožujka 2015. ponovio je navedene okolnosti te je dodao da je djela počinio "zlouporabom autoriteta svojeg društvenog položaja i utjecaja, koja je činio u duljem vremenskom periodu, pri čemu je iskazao visok stupanj kriminalne volje, te oštetio kako proračun RH, tako i proračun Grada Zagreba i Zagrebačkog holdinga d. o. o., za značajne milijunske iznose."

3.2.2. *Kršenje obećanja da neće ponoviti kazneno djelo*

Sud je utvrdio da je okrivljenik M. B. prekršio obećanje da neće ponoviti kazneno djelo jer postoji osnovana sumnja da je počinio tri nova kaznena djela, i to dva iz grupe kaznenih djela protiv pravosuđa – poticanje na davanje lažnog iskaza (čl. 305. st. 1. u vezi čl. 37. KZ-a) i sprečavanje dokazivanja (čl. 306. st. 2. KZ-a u vezi čl. 21. ZUSKOK-a) te kazneno djelo krivotvorenja službene ili poslovne isprave (čl. 279. st. 1. KZ-a u vezi čl. 51. KZ-a), zbog čega je USKOK i pokrenuo istragu.⁹³ Propast jamstva zbog kršenja obećanja da neće ponoviti kazneno djelo sud je odredio sukladno čl. 104. st. 2. ZKP-a.

3.2.3. *Nemogućnost zamjene istražnog zatvora zbog iteracijske opasnosti jamstvom*

Sud je rekao: “Činjenica da je usprkos određenoj mjeri jamstva i mjerama opreza I. okr. M. B. osnovano sumnjiv da je počinio tri nova kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od pet godina, a koja je počinio neovisno o funkciji koju obnaša, govori u prilog zaključku da čak i u slučaju prestanka obnašanja funkcije gradonačelnika Grada Zagreba, obzirom na brojnost svih kaznenih djela koja mu se stavljaju na teret te spremnost na daljnje činenje kaznenih djela i izraženu upornost, postoji realna opasnost da bi boravkom na slobodi počinio teže kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu.” Svojim postupanjem okrivljenik je “jasno izrazio odnos prema postupku koji se protiv njega vodi te spremnost na daljnja postupanja suprotna zakonskim obvezama.” Stoga iz navedenih tvrdnji suda jasno proizlazi da jamstvo nije dostatna garancija za sprečavanje iteracijske opasnosti. Ponovno određivanje istražnog zatvora zbog iteracijske opasnosti sud je odredio sukladno odredbi čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a.

3.3. Zaključno o sudskim odlukama o ponovnom određivanju istražnog zatvora i propasti jamstva

Navedenim obrazloženjima sud je utvrdio da postoje zakonske osnove za ponovno određivanje istražnog zatvora po dvije osnove i za propast jamstva po dvije osnove te je za svoje odluke dao vrlo detaljna i uvjerljiva činjenična obrazloženja, odnosno, prema terminologiji Europskog suda za ljudska prava, naveo je relevantne i dostatne razloge za svaku od određene četiri mjere. Osim toga vrlo je jasno naveo da se određivanje istražnog zatvora temelji na odredbama čl. 123. st. 1. toč. 2. i 3. ZKP-a, a propast jamstva na čl. 104. st. 2. ZKP-a.

⁹³ Sadržaj rješenja o pokretanju istrage za nova kaznena djela v. toč. 11. Ustavne odluke i *infra* bilj. 102.

4. ANALIZA ODLUKE USTAVNOG SUDA RH U-III-1451/2015 OD 9. TRAVNJA 2015.

4.1. Sadržaj odluke Ustavnog suda od 9. travnja 2015.

Odluka Ustavnog suda RH U-III-1451/2015 od 9. travnja 2015. donesena je povodom dvije ustavne tužbe okrivljenika M. B., podnesene po braniteljima M. H. i K. K. protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 10. i 18. ožujka 2015. Ustavni je sud usvojio ustavne tužbe i ukinuo pobijana rješenja, a rješenje Županijskog suda od 9. ožujka 2015. ukinuo je na vlastitu inicijativu.

Motivirajući se prigovorom podnositelja da se iteracijska opasnost kao osnova za određivanje/produljenje istražnog zatvora (ranije pritvora) iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a mora odnositi na istovrsno ili slično kazneno djelo za kakvo se okrivljenik tereti, a ne na bilo koje kazneno djelo (toč. 36.2), Ustavni je sud utvrdio da je jedino relevantno pitanje za ustavnost sve četiri prisilne mjere, odnosno istražnog zatvora zbog koluzijske opasnosti i zbog iteracijske opasnosti, kao i za propast jamstva zbog obje opasnosti u ovom predmetu, postojanje iteracijske opasnosti za istražni zatvor iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a. U svojoj odluci Ustavni je sud rekao:

34.1. S obzirom na takvo stanje stvari, čini se da je za suca istrage i sudsko vijeće u provedenom postupku bilo relevantno samo to što su utvrdili postojanje osnovane sumnje da je, u vrijeme dok se protiv podnositelja provodila istraga zbog navodna četiri kaznena djela koja je ranije učinio u funkciji gradonačelnika Grada Zagreba i zbog kojih je bio pod režimom jamstva i mjera opreza, podnositelj učinio nova kaznena djela koja nisu bila vezana uz njegovu funkciju gradonačelnika Grada Zagreba, ali su takva da je za njih prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu. Razlog za ponovno lišenje slobode nađen je u brojnosti svih kaznenih djela koja se podnositelju stavljaju na teret te spremnosti na daljnje činjenje kaznenih djela i izraženoj upornosti, odnosno u realnoj opasnosti “da bi boravkom na slobodi počinio teže kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu”.

Na toj su osnovi sudac istrage i sudsko vijeće zaključili da je podnositelj prekršio obećanja koja je dao u odnosu na prvotna četiri kaznena djela iz prvotno pokrenute istrage, kao i izrečenu mu mjeru opreza, te su mu ponovo odredili istražni zatvor, sada za ta, ali i nova tri djela, naplativši ujedno i podnositeljevo jamstvo u korist državnog proračuna.

35. Za Ustavni sud u ovom ustavnosudskom postupku postoji samo jedno ustavnopravno relevantno pitanje kad je riječ o zaštiti ustavnih prava pojedinaca: je li s aspekta jamstva slobode osobe u smislu članka 22. stavka 1. Ustava i članka 5. stavka 1. točke c) u vezi sa stavkom 3. Konvencije ustavnopravno prihvatljivo (prema terminologiji Konvencije, “zakonito”) oduzimati slobodu osobi i lišavati je uplaćenog jamstva u situaciji kad je utvrđena osnovana sumnja da je ta osoba počinila neko (bilo

koje) kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu, a da to kazneno djelo izlazi izvan kruga onih zbog kojih se protiv nje pokrenula istraga, odredio istražni zatvor, odobrilo jamstvo i propisale mjere opreza?

Odgovarajući niječno na to pitanje, Ustavni sud ne polazi samo od izričaja članka 123. stavka 1. točke 3. ZKP-a, sagledavajući ih u njihovoj cjelini, koji - prema njegovoj ocjeni - jasno i nedvosmisleno upućuju na negativan odgovor, budući da zahtijevaju konkretnu i razboritu naznaku postojanja opasnosti da će osoba "ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo, ili da će počinuti teže kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu"). Ustavni sud polazi - posluži li se terminologijom ESLJP-a, i sa "stajališta zdravog razuma" (*point of common sense*). S tog je stajališta teško razumjeti kako bi postupanje osobe koja je u sličnoj situaciji kao podnositelj, a koja, primjerice, skrivi tešku prometnu nesreću sa smrtnim posljedicama (za koju je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu), moglo i smjelo štetno utjecati na njezinu pravnu situaciju vezanu uz prvotnu istragu i mjere koje su u okviru nje određene toj osobi (to jest dovesti do ponovnog lišenja slobode u okviru prvotne istrage, naplate jamčevine i ukidanja mjera opreza).

37. Ustavni sud na kraju primjećuje da su sudac istrage i nadležno sudsko vijeće pokušali naći poveznicu između (navodnih) triju novih kaznenih djela i prvotne istrage pokrenute protiv podnositelja 20. listopada 2014. zbog četiriju drugih (navodnih) kaznenih djela, obrazlažući tu vezu time što je podnositelj "sve navedeno poduzimao s ciljem da znatno oteža dokazivanje u kaznenom predmetu Ureda za sprječavanje korupcije i organiziranog kriminaliteta K-US-165/14, KPO-US-8/14, IS-US-52/14 i Županijskog suda u Zagrebu broj Kir-Us-580/14", odnosno radi "ometanja istrage" (v. točke 15. i 16. obrazloženja ove odluke).

Nije zadaća Ustavnog suda preispitivati činjenice svih tih slučajeva i utvrđivati jesu li one pravilno i potpuno utvrđene, odnosno jesu li iz njih izvedeni pravilni zaključci. S aspekta zaštite ustavnog prava na slobodu, relevantno je samo to što počinjenje novih, drugih, različitih kaznenih djela od onih zbog kojih je određen istražni zatvor, koji je zamijenjen jamstvom, ne može biti ustavnopravno prihvatljiv razlog za sudsku kvalifikaciju o kršenju uvjeta tog jamstva, pa bilo za ta (nova) kaznena djela i utvrđeno da su počinjena s ciljem da se oteža dokazivanje u prvotnoj istrazi ili ta istraga omete.

Naime osnovana sumnja u počinjenje tih novih, drugih, različitih kaznenih djela od onih zbog kojih je određen istražni zatvor, koji je zamijenjen jamstvom, mogla bi biti razlog za određivanje podnositelju istražnog zatvora po drugoj (novoj) osnovi, ali ne bi mogla biti razlog za sudsko utvrđenje o kršenju uvjeta jamstva, jer su ti uvjeti određeni za posve druga kaznena djela u kontekstu prvotne istrage, a za tu su istragu prethodno određena i pravila ponašanja koja podnositelj mora poštovati, uključujući mjere opreza koje su u okvirima te istrage precizno postavljene i određene.

4.2. Arbitrarni zaključci Ustavnog suda RH u odluci broj U-III-1451/2015

Zadatak Ustavnog suda RH bio je ocijeniti je li osporenim rješenjima povrijeđeno ustavno i konvencijsko pravo na slobodu, kao temeljno ljudsko pravo, zajamčeno čl. 22. Ustava i čl. 5. st. 1. toč. c) u vezi s st. 3. Europske konvencije te pravo na vlasništvo zaštićeno čl. 1. Protokola 1. Konvencije i čl. 48. st. 1. Ustava RH. Trebao je procijeniti je li oduzimanje slobode i oduzimanje vlasništva bilo zakonito, legitimno, obrazloženo dostatnim i relevantnim razlozima, razmjerno. Međutim Ustavni sud se nije bavio navedenim pitanjima, nije pravio razliku između pretpostavki za određivanje te dvije vrste prisilnih mjera ni razliku između prava na slobodu i prava na vlasništvo, a koje nije ni spomenuo u meritornom dijelu svoje odluke. K tome on je posve zanemario činjeničnu i pravnu osnovu donošenja tih mjera u ukinutim presudama Županijskog suda te je cjelokupnu problematiku ustavnosti određivanja četiri različite prisilne mjere, odnosno istražnog zatvora zbog postojanja koluzijske i iteracijske opasnosti kao i propasti jamstva danog kao garanciju za svaku od ovih opasnosti, sveo na jedno jedino pitanje: postoji li iteracijska opasnost za istražni zatvor iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a. Radi se o pitanju koje je s jedne strane posve irelevantno za ustavnost istražnog zatvora i propast jamstva zbog koluzijske opasnosti, a u odnosu na propast jamstva zbog iteracijske opasnosti preusko je (v. *supra* 2.3.5.). Da bi proveo takvo simplificiranje ocjene ustavnosti istražnog zatvora po dvije osnove i propast jamstva zbog kršenja dvaju obećanja, izveo je niz činjeničnih i pravnih arbitrarnih i očigledno nerazumnih⁹⁴ zaključaka.

4.2.1. *Netočno utvrđenje činjeničnih osnova ukinutih rješenja Županijskog suda*

Ustavni sud temelji u potpunosti svoju odluku na tvrdnji da je istražni zatvor ponovno određen i jamstvo naplaćeno zbog počinjenja novih kaznenih djela od strane okrivljenika (V. toč. 34.1. “čini se da je za suca istrage i sudsko vijeće u provedenom postupku bilo relevantno samo to što su utvrdili postojanje osnovane sumnje da je, u vrijeme dok se protiv podnositelja provodila istraga ... podnositelj učinio nova kaznena djela”). Ta je tvrdnja arbitrarna i ne

⁹⁴ Kako je navedeno *supra* u bilješci 1, “arbitrarna i očigledno nerazumna” odluka jest standard koji je uspostavio Europski sud za ljudska prava kao prag kada se on može miješati i osporavati sukladnost odluke nacionalnog suda s Konvencijom.

odgovara činjenicama na kojima je Županijski sud utemeljio svoju odluku (v. *supra* 3.1. i 3.2.).

Ustavni sud u cijelosti ignorira činjenicu da postojanje koluzijske i iteracijske opasnosti kod okrivljenika M. B. nije sporno jer su utvrđene još rješenjem od 13. studenog 2014. i postojale su cijelo vrijeme dok je bio na slobodi pod jamstvom. Dijelovi obrazloženja prvog rješenja o istražnom zatvoru od 13. studenog 2014., u kojem se nalaze činjenične osnove za određivanje istražnog zatvora i jamstva posve su ispušteni u odluci Ustavnog suda, a navodi se samo izreka tog rješenja (toč. 5.). On pozivanje na to rješenje ispušta i kada citira dijelove rješenja od 10. ožujka 2015., kojim je okrivljeniku ponovno određen istražni zatvor i oduzeto jamstvo (toč. 15.). Naime takvim postupanjem Ustavni je sud pokazao nepoznavanje temeljnog kaznenoprocesnog pravila da se jamstvo može odrediti samo okrivljeniku koji ispunjava uvjete za istražni zatvor (v. *supra* 2.3.1.d), a koje se navodi i u čl. 25. st. 3. Ustava RH, koji kaže: “*Pritvorenik se, uz zakonsko jamstvo, može pustiti da se brani sa slobode*”. Ustavni sud pristupa pitanju opasnosti kao da se radi o okrivljeniku kojem se prvi put određuje istražni zatvor iako je drugostupanjsko vijeće Županijskog suda u odgovoru na žalbu izričito reklo: “*žalitelj tvrdi da sudac istrage postupa na taj način kao da se protiv osumnjičenog M. B. prvi put određuje istražni zatvor*”. U svojoj odluci Ustavni sud ispušta taj citat Županijskog suda, kao i da je jamstvo “*upravo mjera kojom se usprkos postojanju zakonskih uvjeta za određivanje istražnog zatvora isti ukida pod određenim uvjetima kojih se okrivljenik mora pridržavati*” (v. *supra* 3.1.1.)

Osim što ne razmatra činjenične okolnosti na temelju kojih je sud utvrdio postojanje istražnozatvorskih opasnosti, Ustavni sud se ne bavi ni razlozima zbog kojih se istražni zatvor više ne može zamijeniti blažom mjerom (v. *supra* 3.1.3. i 3.2.3.), a što je bio dužan učiniti da je, kako je trebao postupiti, zasebno razmatrao pitanje vraćanja u istražni zatvor od propasti jamstva. Umjesto toga on je arbitrarno i pogrešno instalirao jednu od utvrđenih činjenica (počinjenje novih kaznenih djela) kao osnovu za sve četiri prisilne mjere.

4.2.2. *Netočno utvrđenje pravne osnove ukinutih rješenja*

Za ponovno određivanje istražnog zatvora i naplatu jamstva meritorno je rješenje Županijskog suda od 10. ožujka 2015. U njemu je sud jasno naveo kao relevantni pravni temelj za ponovno određivanje istražnog zatvora odredbe čl. 123. st. 1. toč. 2. i 3. ZKP-a, a za naplatu jamstva čl. 104. st. 2. ZKP-a. Ustavni je sud u svojoj odluci zanemario pravne osnove navedene u prvostupanjskoj odluci te je prikazao odgovor drugostupanjskog suda na žalbeni navod o kr-

šenju obećanja zbog iteracijske opasnosti kao tobožnji jedini relevantni pravni temelj za istražni zatvor i propast jamstva.

U drugostupanjskoj odluci, odgovarajući na žalbu u kojoj okrivljenik tvrdi da bi obećanje “da neće počinuti nova kaznena djela bilo prekršeno samo ako počini isto ili istovrsno kazneno djelo za koje se već vodi kazneni postupak ili neko novo kazneno djelo u okviru njegove gradonačelničke dužnosti ili neko djelo blisko povezano s tom dužnošću,” sud je rekao da je ovaj stav pogrešan i zauzeo je stajalište da je obećanje prekršeno ako se radi o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina sukladno čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a.⁹⁵ Ustavni sud RH višekratno citira u svojoj odluci taj stav Županijskog suda izostavljajući dijelove rečenica iz kojih je vidljivo da se radi o uvjetima za kršenje obećanja, a ne o uvjetima za utvrđivanje opasnosti temeljem koje se određuje istražni zatvor (v. toč. 33.1.).

Prikazivanje tumačenja žalbenog suda o obećanju da neće počinuti kazneno djelo iz čl. 104. st. 2. ZKP-a kao jedine pravne osnove za ponovno određivanje istražnog zatvora i naplatu jamstva i po iteracijskoj i po koluzijskoj opasnosti nije pogrešno samo suštinski nego i na formalnoj razini. Naime drugostupanjsko rješenje nije meritorno rješenje o istražnom zatvoru i jamstvu, nije odluka na temelju koje su određene prisilne mjere prema okrivljenom M. B., nego je rješenje formalnog karaktera kojim se odbijaju žalbe osumnjičenog kao neosnovane i u cijelosti se prihvaća odluka prvostupanjskog suda kao pravilna i zakonita.

⁹⁵ Županijski sud je rekao: “Osumnjičeni M. B. u odnosu na kršenje obećanja da neće počinuti nova kaznena djela, pogrešno smatra **da bi to obećanje bilo prekršeno** samo ako počini isto ili istovrsno kazneno djelo za koje se već vodi kazneni postupak ili neko novo kazneno djelo u okviru njegove gradonačelničke dužnosti ili neko djelo blisko povezano s tom dužnošću. Izloženi stav osumnjičenog M. B. za ovo vijeće nije prihvatljiv jer ne proizlazi iz odredbi članka 123. ZKP/08 u kojem su taksativno navedene osnove za određivanje istražnog zatvora, pa se sukladno članku 123. stavak 1. točke 3. ZKP/08 istražni zatvor može odrediti ako osobite okolnosti upućuju na opasnost da će ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo, ili da će počinuti teže kazneno djelo za koje je prema zakonu moguće izreći kaznu zatvora od pet godina ili težu kaznu. Dakle, odredbe Zakona o kaznenom postupku ne specificiraju prirodu kaznenih djela već se ono određuje prema težini kaznenog djela vezano na propisanu kaznu zatvora za to kazneno djelo.

Prema tome, suprotno onome što osumnjičenik ističe u žalbama, istražni zatvor koji je osumnjičenom M. B. određen temeljem citirane zakonske odredbe iz razloga što je počinio nova kaznena djela za koja su propisane kazne zatvora do pet godina, kako se radi o težim kaznenim djelima u smislu citiranog članka 123. stavak 1. točka 3. ZKP/08, pravilno je utvrđenje suca istrage da je time osumnjičenik **prekršio svoje obećanje** da neće činiti nova kaznena djela.”

4.2.3. Pogrešno nametanje ustavnih kriterija za postojanje iteracijske opasnosti kao kriterija za koluzijsku opasnost i propast jamstva

Ustavni sud kroz cijelu odluku ponavlja da se čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a za određivanje istražnog zatvora zbog opasnosti od ponavljanja djela može pravilno primijeniti samo ako postoji opasnost od ponavljanja istog ili isto-vrsnog djela. Točnost te tvrdnje nije sporna načelno (v. *supra* 2.3.5.) kao ni u ovom predmetu, ali samo kada se radi o utvrđivanju iteracijske opasnosti za istražni zatvor. Međutim Ustavni sud utvrđuje čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a kao odredbu mjerodavnu za istražni zatvor zbog kršenja uvjeta jamstava i stoga za propast jamstva, i to ne samo zbog iteracijske nego i koluzijske opasnosti. To je stajalište potpuno pogrešno (v. *supra* 2.4.2.). Za propast jamstva relevantna je odredba čl. 104. st. 2. ZKP-a, koja kaže da jamstvo propada kada okrivljenik postupi protivno uvjetima rješenja o određivanju jamstva, a ne odredba i ustavnopravno tumačenje čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a.

Također iz ustavne odluke nije jasno je li Ustavni sud primijenio čl. 123. st. 1. toč. 3. i na određivanje istražnog zatvora zbog koluzijske opasnosti ili uopće nije razmatrao ustavnost istražnog zatvora po ovoj osnovi. Naime Ustavni sud uopće se nije osvrnuo na sadržaj radnji novih kaznenih djela, a to su bili zabranjeni kontakt sa svjedokom, nagovaranje na neistinito svjedočenje i predaja neistinitih isprava u predmet. Radi se okolnostima kojima se krši obećanje da se neće ometati kazneni postupak, a jesu li u pitanju i kaznena djela, potpuno je irelevantno za postojanje koluzijske opasnosti i kršenje uvjeta jamstva. Ustavni je sud bio dužan odvojeno razmotriti postoje li osnove za istražni zatvor zbog koluzijske opasnosti (jer se ista svrha ne može više ostvariti jamstvom, v. *supra* 2.4.2.) te posebno postoje li uvjeti za propast jamstva zbog kršenja uvjeta jamstva danog zbog koluzijske opasnosti. Takvo ujedinjavanje različitih istražnozatvorskih osnova kosi se i s ranijom ustavnopravnom praksom. Tako je npr. u jednom recentnom predmetu Ustavni sud primijetio da sud nije razmatrao primjenu mjere opreza iz čl. 98. st. 2. toč. 6. zabrane poslovne aktivnosti u odnosu na zamjenu istražnog zatvora zbog iteracijske opasnosti iz čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a, ali je odluku o tome odgodio za eventualno predstojeće rješenje o produljenju istražnog zatvora po toj osnovi uz obrazloženje da "Ustavni sud takvu svoju odluku utemeljuje na činjenici da navedeni propust nadležnih sudskih tijela ne utječe na osobnu pravnu situaciju podnositeljice jer njezino lišenje slobode i dalje osnovano opstoji na temelju članka 123. stavka 1. točke 2. ZKP/08."⁹⁶

⁹⁶ Toč. 8.1. odluke broj U-III/2747/2014 po ustavnoj tužbi Marine Merzel.

Univerzalnom primjenom čl. 123. st. 1. toč. 3. na sva pitanja istražnog zatvora i jamstva u ovom predmetu Ustavni sud pokazuje temeljito nerazumijevanje instituta jamstva. On ne razlikuje zakonske uvjete za ponovno određivanje istražnog zatvora i propast jamstva; ne razlikuje zakonske uvjete za propast jamstva kod koluzijske opasnosti od uvjeta za propast jamstva kod iteracijske opasnosti; pogrešno određuje da je jedini uvjet jamstva kod iteracijske i koluzijske opasnosti činjenje novog isto/vrsnog kaznenog djela. Arbitrarnost koja proizlazi iz cijele odluke kondenzirana je u sljedećoj rečenici odluke Ustavnog suda:

“37. S aspekta zaštite ustavnog prava na slobodu, relevantno je samo to što počinjenje novih, drugih, različitih kaznenih djela od onih zbog kojih je određen istražni zatvor, koji je zamijenjen jamstvom, ne može biti ustavnopravno prihvatljiv razlog za sudsku kvalifikaciju o kršenju uvjeta tog jamstva, pa bilo za ta (nova) kaznena djela i utvrđeno da su počinjena s ciljem da se oteža dokazivanje u prvotnoj istrazi ili ta istraga omete.”

Ovakvim stajalištem Ustavni je sud delegitimizirao jamstvo kao učinkovitu mjeru sa svrhom osiguranja pravilnog vođenja kaznenog postupka i sa svrhom zaštite od počinjenja novih kaznenih djela kako slijedi.

4.2.4. Oспорavanje legitimnosti mjere jamstva u svrhu sprječavanja koluzijske opasnosti

Hrvatska je država u kojoj postoji zakonska mogućnost obrane sa slobode uz jamstvo i za okrivljenike za koje postoje uvjeti za istražni zatvor zbog koluzijske i iteracijske opasnosti (v. *supra* 2.3.1.). Da bi sud takve okrivljenike pustio na slobodu, on umjesto fizičkog sprječavanja opasnosti zatvaranjem okrivljenika mora odrediti mjere koje će ga, iako je na slobodi, spriječiti da ometa kazneni postupak ili ponovi djelo. Radi se o određivanju jamstva u dovoljno visokom iznosu i postavljanju pravila ponašanja kao uvjeta jamstva (v. *supra* 2.3.2. i 2.3.3.). Ako sud nije u mogućnosti odrediti odgovarajuća pravila ponašanja ili mjere, ako nepoštivanje tih pravila ponašanja ili mjera ne može rezultirati propašću jamstva ili ako sud ne vjeruje da bi puštanjem na slobodu bila otklonjena istražnozatvorska opasnost, onda se jamstvom ne može ostvariti ista svrha kao istražnim zatvorom i okrivljeniku se mora oduzeti sloboda.

U odnosu na koluzijsku opasnost Ustavni je sud rekao da ni počinjenje novih kaznenih djela, **“bilo za ta (nova) kaznena djela i utvrđeno da su počinjena s ciljem da se oteža dokazivanje u prvotnoj istrazi ili ta istraga omete”**, ne može biti “ustavnopravno prihvatljiv razlog za sudsku kvalifikaciju o kršenju uvjeta tog jamstva”. To znači da, kao što se i dogodilo u predmetnom

slučaju, osoba kod koje postoji koluzijska opasnost, a nalazi se na slobodi pod jamstvom, može ometati kazneni postupak, utjecati na svjedoke, poticati ih na lažan iskaz, krivotvoriti dokaze i kršiti sva druga pravila ponašanja koja joj je sud postavio radi sprječavanja koluzijske opasnosti sve dok time ne čini kazneno djelo zbog kojeg je optužena.

Logičke konzekvence takva stava tako su očigledno nerazumne da se u nastavku navode samo kao dokaz arbitrarnosti odluke Ustavnog suda. Iz navedene izreke Ustavnog suda proizlazi da bi jamstvo moglo biti učinkovito pravno sredstvo samo za okrivljenike koji su počinili kaznena djela kojima se ometa kazneni postupak. Za sve ostale okrivljenike, a takva je velika većina, jamstvo nije sredstvo kojim se može ostvariti ista svrha kao istražni zatvor. Dalje inzistirajući na nelogičnim tvrdnjama, Ustavni sud u toč. 37. odluke kaže:

Naime osnovana sumnja u počinjenje tih novih, drugih, različitih kaznenih djela od onih zbog kojih je određen istražni zatvor, koji je zamijenjen jamstvom, mogla bi biti razlog za određivanje podnositelju istražnog zatvora po drugoj (novoj) osnovi, ali ne bi mogla biti razlog za sudsko utvrđenje o kršenju uvjeta jamstva, jer su ti uvjeti određeni za posve druga kaznena djela u kontekstu prvotne istrage, a za tu su istragu prethodno određena i pravila ponašanja koja podnositelj mora poštovati, uključujući mjere opreza koje su u okvirima te istrage precizno postavljene i određene.⁹⁷

Naime za kršenje obećanja da neće ometati kazneni postupak potpuno je irelevantno koje je kazneno djelo okrivljenik počinio. On nije u istražnom zatvoru zato što postoji osnovana sumnja da je počinio to kazneno djelo niti jer postoji opasnost da će ga ponoviti, nego zato što postoji opasnost da će utjecati na svjedoke i opstruirati prikupljanje dokaza optužbe. Slijepim inzistiranjem na primjeni čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a na kršenje obećanja da neće ometati kazneni postupak Ustavni je sud delegitimizirao jamstvo kao mjeru kojom se može spriječiti koluzijska opasnost. Takvim stavom Ustavni je sud potpuno zanemario javni interes za kazneni progon te legitimni zahtjev države za utvrđivanjem relevantnih činjenica i prikupljanjem dokaza u slučaju počinjenja kaznenih djela.

⁹⁷ Pri tome se Ustavni sud nije upustio u raspravu je li okrivljenik mogao počiniti kršenje obećanja kontaktiranjem svjedokinje u odnosu na koju nije bila određena mjera opreza zabrane kontakta. No zauzimanje takva stava također bi bilo pogrešno jer sud nije utvrdio kršenje mjere opreza, nego kršenje obećanja, a i učinilo bi jamstvo neučinkovitom mjerom zamjene istražnog zatvora zbog koluzijske opasnosti (v. *supra* 2.3.4.).

4.2.5. *Osporavanje legitimnosti mjere jamstva u svrhu sprječavanja iteracijske opasnosti*

Ustavni je sud u svojoj odluci utvrdio da okrivljenik za kojeg postoje uvjeti za istražni zatvor zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela mora ostati na slobodi i ne može mu se odrediti propast jamstva iako pod jamstvom namjerno čini daljnja kaznena djela ako se ne radi o počinjenju istog ili istovrsnog djela za koje je optužen. Ta je tvrdnja pogrešna (v. *supra* 2.3.5.) iz dva aspekta. Prvo, kod okrivljenika koji je pod jamstvom zbog iteracijske opasnosti ta opasnost već postoji i ne mora se dodatno dokazivati, a ono što sud treba dokazati jest da se svrha istražnog zatvora ne može zamijeniti jamstvom. Drugo, takav stav negira ovlast sudu da počinjenje novog kaznenog djela ocijeni kao indicij da se ista svrha ne može ostvariti jamstvom. Činjenje drugih kaznenih djela valjan je i razuman razlog za kršenje uvjeta jamstva jer na temelju njih sud može utvrditi spremnost okrivljenika da se neće držati preuzetih obveza, odnosno spremnost na počinjenje kaznenih djela zbog kojih je optužen, što je upravo sud u ovom predmetu utvrdio (v. *supra* 3.2.3.). Kao i niz drugih okolnosti, i činjenje drugih kaznenih djela može biti razlog za uvjerenje suda da jamstvo ne može zamijeniti istražni zatvor.

Pri tome je posve jasno da sud ne može na temelju svakog kaznenog djela utvrditi volju za daljnje činjenje kaznenih djela, nego samo kod namjernih kaznenih djela, kod kojih je okrivljenik pokazao namjeru, spremnost i upornost u kršenju zakona. Stoga je zaključak Ustavnog suda da bi se u konkretnom slučaju moglo raditi i o skrivenom počinjenju teške prometne nesreće sa smrtnim posljedicama⁹⁸ posve neprimjeren u odnosu na konkretan predmet s obzirom na to da se radi o nehajnom kaznenom djelu.

4.2.6. *Osvrt na druge sporne okolnosti u odluci Ustavnog suda*

a) Pogrešna tvrdnja Ustavnog suda o utvrđenju kršenja mjere opreza

Sve navedeno pokazuje da je Ustavni sud pristupio analizi odluka županijskog suda vrlo površno. Očiti je dokaz za to i činjenica da Ustavni sud s jedne strane zamjera Županijskom sudu što je u dva rješenja (od 9. i 10. ožujka 2015.) ukinuo okrivljeniku M. B. istu mjeru opreza iz čl. 98. st. 2. toč. 6. ZKP-a (toč. 40.-40.2.) iako se o tome očitovao drugostupanjski sud u odluci od 18. ožujka 2015.,⁹⁹ a istovremeno i sam radi sličnu grešku tvrdeći da su sudac istrage i

⁹⁸ V. toč. 35. Ustavni sud RH, U-III-1451/2015 od 9. 4. 2015.

⁹⁹ Županijski je sud u rješenju od 18. 3. 2015. rekao: "Jednako tako, navedena apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka nije ostvarena ni zbog toga što je i pobijanim rje-

sudsko vijeće zaključili da je podnositelj prekršio obećanje “kao i izrečenu mu mjeru opreza” (toč. 34.1.) iako to Županijski sud nije utvrdio u svom rješenju. Sud je utvrdio isključivo kršenje danih obećanja, a ne i kršenje mjere opreza.

b) Tvrdnja da branitelj ne može počiniti kazneno djelo poticanja na davanje lažnog iskaza

U poglavlju IV. Prigovori podnositelja Ustavne odluke navodi se: “19.1. Sukladno širokim pravima obrane koja su joj dana ZKP/08, ali i Ustavom RH i EKLJP, ističe se da ni okrivljenik niti njegovi branitelji koji postupaju po uputi okrivljenika i pripremaju obranu s okrivljenikom, u kaznenom (prethodnom) postupku ne mogu počiniti kazneno djelo poticanja na davanje lažnog iskaza ...” 19.2. Smatrajući da “ne može biti počinitelj kaznenog djela iz čl. 305. KZ/11 u svezi s čl. 37. KZ/11, a da vijeće i sudac istrage svoje odluke o ukidanju i naplati jamstva i određivanju istražnog zatvora temelje na utvrđenju da je podnositelj počinio navedeno kazneno djelo koje ne može počiniti”, podnositelj ističe da mu je zbog izostanka sudske kontrole određena drakonska kazna, kojom mu se istodobno oduzima “15 milijuna kuna i sloboda”.

Kada Ustavni sud u svojim odlukama citira ustavnu tužbu ili pobijane sudske odluke, on ih ne prenosi *in extenso*, nego citira one dijelove za koje smatra da su relevantni za donošenje njegove odluke. Iz tog aspekta treba gledati citiranje dijelova ustavne tužbe u ovom predmetu podnesene putem odvjetnika M. H., u kojoj se tvrdi da ni okrivljenik ni njegov branitelj ne mogu počiniti kazneno djelo poticanja na davanje lažnog iskaza, *ergo* branitelji mogu slobodno pripremati svjedoke za lažno svjedočenje i time opstruirati kazneni postupak te poticati druge osobe da čine kaznena djela (lažno je svjedočenje kazneno djelo iz čl. 305 KZ-a). Takve tvrdnje ne samo što pokazuju ordinarno nepoznavanje kaznenog zakona, a time i nedovoljnu kompetenciju odvjetnika, nego i nedostatak moralnih kvaliteta, koje su neizostavni dio odvjetničke profesije. Sada se one nalaze u odluci Ustavnog suda, a da ni Ustavni sud ni drugo tijelo nije na njih reagiralo.

šenjem ukinuta mjera opreza iz članka 98. stavak 2. točka 6. i stavak 3. ZKP/08. U tom smislu potpuno je irelevantno i izreka pobijanog rješenja nije nerazumljiva kako to tvrdi žalitelj samo zbog činjenice da je navedena mjera opreza ukinuta i rješenjem vijeća broj Kv-Us-12/15 od 9. ožujka 2015., kada inače vijeću još nisu ni bile poznate one okolnosti na kojima je utemeljeno predmetno pobijano rješenje. U svakom slučaju, naime, navedena mjera opreza više ne egzistira ni po jednom od ova dva rješenja.”

c) Sukob interesa u slučaju branitelja jamca

U kaznenom postupku prema M. B. jamstvo od 15 milijuna kuna položio je njegov branitelj M. H. Pri tome se u Hrvatskoj još nije postavilo pitanje je li takva dvostruka uloga branitelja prihvatljiva s etičkog stajališta i dovodi li branitelja u sukob interesa. Naime u brojnim pravnim sustavima zabranjeno je davanje jamstva od strane branitelja okrivljenika zbog mogućnosti sukoba interesa koji može nastati između braniteljeve odgovornosti prema okrivljeniku i braniteljevih osobnih interesa u izbjegavanju financijskog gubitka.¹⁰⁰ Takva interesna pozicija branitelja može dovesti do njegove sklonosti da zanemari zakonske obveze, ograničenja i etička pravila.¹⁰¹ Prethodno izneseno stajalište branitelja u ovom predmetu o dopuštenosti pripremanja svjedoka za lažno svjedočenje, kao i činjenice navedene u rješenju USKOK-a o provođenju istrage zbog počinjenja kaznenih djela poticanja na davanje lažnog iskaza (čl. 305. st. 1. KZ-a) od strane okrivljenika M. B. i nepoznate odvjetnice iz Odvjetničkog društva H. i partneri d. o. o., a citirano u toč. 11. odluke Ustavnog suda,¹⁰² svakako upućuje na urgentnost rješavanja tog pitanja i u Hrvatskoj.

¹⁰⁰ V. Markowitz, Deborah (2005), Current development 2004-2005: The Attorney's Query: May a lawyer Ethically Post a Bond or Serve as a Surety on Behalf of a Client?, 18 Geo. J. Legal Ethics 959-972.

¹⁰¹ V. Dayla S. Pepi / Bloom, Donna D. (2006), The fifth Annual Symposium on Legal Malpractice and Professional Responsibility, Article: Take the Money or Run: The Risky Business of Acting as Both Your Client's lawyer and Bail Bondsman, 37 St. Mary's L. J., 933-1007.

¹⁰² Toč. 11. Istog dana, 9. ožujka 2015., USKOK je donio rješenje broj: K-US-165/14, K-PO-US-8/14, IS-US-52/14 o "provođenju i proširenju" istrage protiv podnositelja zbog postojanja osnovane sumnje da bi:

"1) u vremenu od 8. prosinca 2014. do 27. veljače 2015. u Zagrebu, I okrivljeni M.B. zajedno sa za sada nepoznatom odvjetnicom iz Odvjetničkog društva H. i partneri d. o. o., u nakani da znatno otežaju dokazivanje u kaznenom predmetu USKOK-a broj K-US-165/14, KPO-US-8/14, IS-US-52/14 najprije od svjedokinje Vide Demarin koja je 8. prosinca 2014. ispitana pred USKOK-om u predmetu broj K-US-165/14, KPO-US- 8/14, IS-US-52/14 u kojemu je doneseno pravomoćno rješenje o pokretanju istrage protiv I okrivljenog M. B. i dr. zbog sumnje na učin kaznenih djela iz članka 291. stavak 1. i 2. i dr. Kaznenog zakona/11, zatražili da promijeni iskaz u svezi vlasništva nad umjetninama koje su prilikom provođenja dokaznih radnji pretraga doma i drugih prostorija temeljem naloga suca istrage Županijskog suda u Zagrebu broj Kir-Us-382/14 od 19. listopada 2014. i Kir-Us-386/14 od 20. listopada 2014. provedenih 22. listopada 2014. pronađene na adresama u Zagrebu, Vilima Korajca 15, te u Samoboru, Slava Gora, Slavagorska 53, a u odnosu na koje je Županijski sud u Zagrebu pod brojem Kir-Us-580/14 donio rješenje o određivanju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi zabranom I okrivljenom M. B. ili trećoj osobi po njegovom ovlaštenju ili nalogu otuđenja ili opterećenja pokretnina - umjetničkih slika i skulptura te oduzimanjem istih, i to na način da ih kao predsjednica upravnog odbora Zagrebačke zaklade za pomoć osobama oboljelima od cerebrovaskularnih bolesti prikaže kao vlasništvo iste zaklade, iako znajući da navedene umjetnine nisu vlasništvo spomenute zaklade, nego I okrivljenog M. B., u koju svrhu su joj na potpis

5. ZAKLJUČAK

Ustavni sud RH kao zadnja instanca u hrvatskom pravnom poretku ima ultimativnu odgovornost za vladavinu prava i poštivanje zakona u Republici Hrvatskoj. Njegove odluke mogu se pobijati samo pred Europskim sudom za ljudska prava, ali samo u slučaju kada bi i ustavnom odlukom, kao zadnjom u instancijskom nizu, bilo povrijeđeno neko temeljno ljudsko pravo zajamčenom Konvencijom. Kršenje hrvatskih zakona ili neosnovano ukidanje sudskih odluka nije samo po sebi dovoljno za intervenciju međunarodnog suda. Stoga ovu odluku Ustavnog suda, iako je u njemu Ustavni sud instalirao arbitrarno pravilo o tome da je jedini uvjet za kršenje jamstva zbog iteracijske i koluzijske opasnosti počinjenje istog djela zbog kojeg je okrivljenik optužen, a onda je, ne uvažavajući činjenične i pravne osnove ukinutih rješenja, temeljio svoju odluku na odgovoru drugostupanjskog Županijskog suda na žalbeni navod o kršenju obećanja zbog iteracijske opasnosti, nije moguće dalje pobijati. Međutim njezine posljedice *pro futuro* za prava okrivljenika da se brane sa slobode uz jamstvo, iako postoji opasnost da bi mogli ometati kazneni postupak i ponoviti kazneno djelo, mogle bi biti pogubne. Ako sudovi prihvate stajalište Ustavnog suda da se uvjeti jamstva mogu svesti samo na zabranu počinjenja istog ili istovrsnog djela zbog kojeg je okrivljenik optužen, to će jamstvo učiniti posve neučinkovitim mjerom da osigura pravilno vođenje kaznenog postupka, odnosno da spriječi počinjenje novog kaznenog djela sukladno čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP-a. U tom slučaju jamstvo postaje *a priori* sredstvo kojim se ne mogu ostvariti iste svrhe kao istražnim zatvorom zbog koluzijske i iteracijske opasnosti te su sudovi dužni zadržavati okrivljenike u istražnom zatvoru. S obzirom na to da se u ovom slučaju radilo o flagrantnom kršenju uvjeta jamstva i gruboj povredi preuzetih obveza, čiju je relevantnost za vraćanje u istražni zatvor i propast jamstva Ustavni sud osporio, upitno je hoće li sudovi ponoviti puštanje na slobodu okrivljenika uz jamstvo u slučaju postojanja koluzijske i iteracijske opasnosti. S obzirom na nadzakonski rang ustavnih odluka, pitanje

predali dokument naziva 'Potvrda' kojim se potvrđuje da su ukupno 33 umjetnine vlasništvo navedene zaklade, koji dokument je tom prilikom u uredu Vide Demarin isprintala nepoznata odvjetnica iz Odvjetničkog društva H. i partneri d. o. o., a koji dokument je Vida Demarin na njihovo traženje potpisala te potom 18. veljače 2015. prilikom ponovnog ispitivanja u svojstvu svjedoka pred Uredom za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta sukladno uputi I okrivljenog M. B. i navedene odvjetnice izjavila da tijekom ranijeg ispitivanja nije spominjala postojanje tog dokumenta jer ga se nije sjetila, a zatim ga je 23. veljače 2015. dostavila Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, a nakon što je Vida Demarin pred Uredom za sprječavanje korupcije i organiziranog kriminaliteta 18. veljače 2015. svjedočila sukladno njihovim ranijim uputama...,

- dakle, drugoga s namjerom potaknuo da kao svjedok u prethodnom kaznenom postupku dade lažni iskaz.“

je i kako će zakonodavac reagirati na ovako okljaštren kaznenoprocenasi institut jamstva.

Konkretne su posljedice predmetne ustavne odluke da je osoba za koju su sudovi utvrdili da postoji realna opasnost da će u funkciji gradonačelnika grada Zagreba počinuti novo kazneno djelo i da će utjecati na daljnju istragu u odnosu na preostalih 90 svjedoka ne samo na slobodi nego i da rukovodi glavnim gradom Republike Hrvatske. Posve je nezamisliva situacija u razvijenim demokracijama da bi osoba koja je optužena za tako veliki broj teških kaznenih djela počinjenih na funkciji gradonačelnika i dalje ostala gradonačelnik za vrijeme vođenja kaznenog postupka uz pozivanje na pretpostavku nedužnosti, a ne na činjenicu da se javne funkcije temelje na povjerenju građana i vjerodostojnosti državnih institucija. Stručna se javnost sigurno neće moći oteti dojmu da je razlog zbog kojeg je Ustavni sud četiri odvojena ustavnopravna pitanja sveo na jedno to što je zbog teških okolnosti slučaja i kvalitete rješenja sudova bilo puno teže osporiti ustavnost sva četiri pitanja zasebno, a to je upravo Ustavni sud morao učiniti ukoliko je želio doći do iste odluke.

Summary

THE LEGAL NATURE, LEGAL FRAMEWORK AND PURPOSE OF BAIL
IN CRIMINAL PROCEEDINGS: CAN IT SURVIVE THE DECISION
OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE RC, NO. U-III-1451/2015,
TO TERMINATE THE PRE-TRIAL DETENTION OF THE MAYOR OF THE CITY
OF ZAGREB, AND TO RETURN THE BAIL POSTED BY HIS DEFENCE COUNSEL?

This paper deals with the criminal procedural institute of bail, investigating the fundamental characteristics of its development in continental and common-law systems, its legal nature and the conditions for the setting and forfeiting of bail. It describes the minimum standards of its use, according to the European Court of Human Rights, and the guarantees set by that Court in relation to the setting and forfeiting of bail. After the first general part, the paper moves on to the measure of pre-trial detention and bail in the criminal proceedings against M.B. through an analysis of the reasons used by Zagreb County Court to explain its decisions, and through a commentary on the decision of the Constitutional Court of the RC terminating the pre-trial detention that had been re-imposed on the Mayor of the City of Zagreb, M.B., and ordering the return of the forfeited bail posted by his defence counsel M.H. This paper establishes that the Constitutional Court's decision is arbitrary because it incorrectly established the facts and legal grounds for the re-ordering of pre-trial detention and for the forfeiting of bail mentioned in the decision of the County Court, and arbitrarily and incorrectly imposed a constitutional criterion for the existence of a risk of reoffending as the only relevant criterion for the forfeiting of bail set in lieu of pre-trial detention for obstructing criminal proceedings and the risk of recommitting the offence. It is concluded that the Constitutional Court disputed the legitimacy of the measure of bail in the criminal proceedings and transformed it into an inefficient measure which can no longer achieve the same purpose as pre-trial detention ordered on the grounds of a risk of collusion and re-offending.